

SVOBODA

Poštnina plačana v gotovini

1930-April

VSEBINA:

Cunow: Izvor vere (Ustvaritev sveta)

Panter Peter: »Zaupno Vam povem« ...

Diskusija o socializmu (Konec)

Ocena Kreitovega romana »Človek mrtvaških lobanj«

Kritike delavcev o »Cankarjevi družbi«

Društveno življenje

Dramatika: Delav. oder »Svobode« — »Ženski list« in Del. oder

Osnovanje pevske podzveze

Vesti iz delavskega sporta

Pregled po svetu

HITRO

nabirajte člane za delavsko književno založbo

Cankarjeva družba

in takoj odpošiljajte zbrani denar! S knjigami, ki jih je izdala družba lani, so bili vsi delavci zadovoljni. Letošnje knjige bodo še mnogo lepše in zanimivejše.

PRIJATELJ PRIRODE

je vsak človek, ki se hoče razvedriti po trudapolnem delu. Zato se organizirajte v delavsko turistično društvo

PRIJATELJ PRIRODE

ki Vam nudi razne olajšave in ugodnosti pri potovanju in izletih. Letna članarina znaša samo Din 25.—.

S · V · O · B · O · D · A

Naročnina za člane Svobode letno	Din 12—
Naročnina za druge letno	36—
" " polletno	18—
" " četrtletno	10—
Naročnina za Ameriko letno	Dolar 1—
Uredništvo in uprava za Jugoslavijo: Ljubljana, Palača Del. zbornice, Miklošičeva c. 1.	
Za Ameriko: Chicago, Ill. 3639 W, 26 Th. St.	

Heinrich Cunow:

Izvor vere.

Ustvaritev sveta.

Astralski Zamorec pripisuje vplivu duhov vse, kar se mu zdi čudno in posebno. Čuti tako kakor otrok, ki ga straše z »bavbavom«, da ga odvrnejo od gotovih dejanj. Kar je za takega splašenega otroka »bavbav«, to je za avstralskega Zamorca »duh«.

Kasneje povzroča totemski bog vse čudovite pojave. (Totemizem je dovolj obrazložila Simmlova razprava o bogu v lanskem letniku »Svobode«.) Totemskega boga izpodrine v nadaljnjem razvoju plemenski in ljudski bog, ki postane stvarnik vsega.

Najvišji bog postane torej »stvarnik sveta«: beseda, ki ima za divjaka bistveno drug pomen nego za nas. Divjakov svet obstoji v tem, kar okrog sebe vidi: v zemlji, na kateri prebiva, v vodi in ozračju, ki obdajata to zemljišče, v naravnih pojavih, ki se dogajajo v tem prostoru. O širnem svetu izobrazbenega Evropejca ne ve ničesar in prav tako ne o večtisočletni zgodovini, ki nam poroča o nastajanju in razvoju tega sveta. Njegov svet je le majhen, omejen krajevni odsek našega sveta. Tudi pojem ustvaritve sveta je pri primitivnem človeku popolnoma drugega pomena nego v naši krščanski mitologiji. Ustvaritve iz ničesar divjak ne razume; to je njemu nekaj nepojmljivega; kajti iz ničesar ne nastaja nič.

Čim bolj se razvija primitivni človek, tem bolj kompliciran (zamotoan) postaja zanj pojem o ustvaritvi sveta.

Najbolj razširjena pripovedka Samoancev o ustvaritvi sveta je približno sledeče vsebine:

Najprej je bilo morje, neskončna morska površina. Nad njim se je vzpenjalo nebo, v katerem je prebival Tangaloa s svojimi božjimi otroci. Poslal je svojo hčerko v podobi škrjanca na svet, da si ga ogleda. Nobene zemlje ni mogla odkriti. Žalostna se je Tangalova hčerka vrnila. Toda bog jo je poslal še enkrat na svet in sedaj je našla, kar je iskala. Na morju je nastal velik blaten otok, iz katerega je nastalo močvirje in končno suha zemlja. Nato je poslal Tangaloa škrjanca z rastlino, da jo zasadi v zemljo. Rastlina je uspela in se množila in ob njenih koreninah so nastali črvi — prva živa bitja na svetu. Iz črvov so nastale razne druge živali, iz katerih se je končno razvil človek.

Samoanci prebivajo na otokih in po svojem življenju so si torej ustvarili to pripovedko o ustvaritvi sveta.

Slično pojmujejo nastanek sveta prebivalci Hervey- in Cook-otokov: Najprej je bilo Te-aka-ia-roe, prastanje življenja, to je: svet je obstojal iz morja, ki je ponekod nametalo blatne otoke. Iz tega prastanja je polagoma nastala doba živega gibanja, imenovana te-vaerna ali te-tangaengae, to je dihanje. (Kako? — ostane nerešeno.) Tedaj je nastalo varima-te-takere, žensko prvo bitje (kako? — ostane zopet nerešeno). To žensko prabitje je rodilo Vatea, praočeta bogov in ljudi, in tinirana, oba s telesi: pol-človek, pol-riba. Nekega dne je Vatea sanjal o lepi ženi, ki jo je končno našel v daljnji deželi (kako je prišla ta žena tja, ostane prav tako zagonetno kakor bajka sv. pisma o Kajnu in njegovi ženi). Ta žena se je imenovala Papa. Oba sta se spolno združila. Iz tega so nastali bogovi pradedov Tangaroa, Rongo, Tongaiti, Tangiia in Tane, ki so se razšli po različnih otokih in rodili potomce-prednike sedanjih prebivalcev. Tangaroa, prvorojenec Vatea, je bil premetenejši od svojih bratov. Z zvijačo je zagospodoval nad njimi in je tako postal gospodar vseh bogov.

V mnogo pripovedkah Polinezijcev ni vzrok ustvaritve sveta bog, temveč skrivnostna prasila, iz katere je nastal prvi bog. Od teh bajk je najzanimivejša ta-le, ki je razširjena v Novi Zelandiji.

V začetku je bila nad morjem Po — pramoč. Iz tega je nastalo Te Rapunga — nedoločeno koprnenje, ki se je vedno bolj širilo in vzbudilo Te Kukuna — občutek, ki je rodil Te Hihini — silo dihanja. Iz te je po dolgih dobah nastala Te Mahara — pramisel, potem Hinengaro — prebujenje duha, nato Manako — poželenje in iz tega končno Te Vananga — božanska sila, ki je prodrla noč in započela dobo prebujenja dneva in sveta: najprej je nastalo morje, potem nebo, nato mesec in solnce, končno otoki. Šele potem, ko je tu obstojal svet, so nastali prvi bogovi in za njimi ljudje.

Otoški prebivalci, ki vidijo okrog sebe samo morje, si torej pod prastanjem predstavljajo neskončno morje, iz katerega nastanejo otoki. Plemena, ki živé po stepah in visokih planotah, pa menijo, da je bila zemlja najprej pusta, gola površina, le tu pa tam pokrita s travo. »Ustvaritev sveta« po njihovem najvišjem bogu obstoji zato večinoma v tem, da je oplodil zemljo s tem, da je poslal dež, da je pričaral potoke in jezera, nakar je pričela poganjati trava, zelenjava in grmovje.

Tako na primer menijo Masai (na severu nemške vzhodne Afrike), da je bila zemlja najprej pusta, suha puščava, ki jo je stražil zmaj, imenovan nenavnir. Nekega dne je prišel z neba Ngaj — praded plemena in premagal zmaya, iz čigar telesa je izteklo mnogo tople krvi, ki je oplodila zemljo, iz katere so pognale čudovito lepe rastline. Nato je Ngaj ustvaril solnce, luno in zvezde in končno tudi prve ljudi — prastariše plemena Masai. Moža Majtumbo je napravil v nebesih in ga je potem spustil na zemljo; žena Najterogob je pa prišla iz zemlje. (Ta verska bajka nazorno podaja mnenje Masajev, da je mož plemenitejši nego žena.) Ngaj je obema odkazal prebivališče v oazi, ki je vzklija iz zmajeve krvi; ker sta pa bila nepokorna, ju je Ngaj poslal v puščavo. Tam pa ni bilo nobenih dreves s plodovi. Zato je sklenil, da jima pošlje živino in ju napravi za živinorejca. Iz velike volovske kože je napravil vrv in po njej spustil na zemljo govedo, osle in koze. Tako so Masaji dobili živino; in ker je prvi par rodil sinove in hčerke, ki so zopet zapustili mnogo potomcev, so Masaji kmalu postali veliko ljudstvo.

Drugače si predstavljajo nastanek svojega plemena Ovahereri. Po njihovem mnenju je bila zemlja nekdanj pusta travnata ravnina; na vzhodu pa je stalo osamljeno veliko drevo. Iz njega je nastal prvi človeški par. Oba sta stopila z drevesa in da bi mogla v stepi živeti, je prišlo iz drevesa več govejih živali, dočim so prišle ovce in koze mnogo kasneje na svet in sicer iz skale Oruna. Nato je šel prvi človeški par s čredami proti zapadu, kjer je rodil mnogo sinov in hčerâ, ki so se zopet zelo razmnožili.

Med predstavami o postanku sveta najdemo seveda polno prehodnih stopenj od otoških prebivalcev, ki se preživljajo večinoma z ribolovom, do pastirskih, nomadskih ljudstev. Kajti razna plemena so se preseljevala in prevzemala druga od drugih tudi verske bajke, ki si zato večkrat zelo nasprotujejo. Taka mešanica je tudi bajka o ustvaritvi sveta, kakor nam jo pripovedujeta prvi dve poglavji Genezis-a (prve Mojzesove knjige): vsebujeta namreč dve popolnoma nasprotni naziranj.

(Pisatelj ta nasprotja na podlagi raznih prevodov sv. pisma podrobno raziskuje in končno ugotavlja sledeče):

Izraelci so prevzeli predstave o postanku sveta od semitskih Babiloncev, ti pa zopet od Sumerijcev, ki so prej prebivali na ozemlju med rekama Evfrat in Tigris.

(Dalje prihodnjič.)

Diskusija o socializmu.

(Konec.)

Chesterton:

Iz mešanice napačnih zaključkov, ki nam jih je pravkar podal gosp. Shaw, bi rad najprej obdelal najprozornejšega. Če g. Shaw da nekaj nase in me ne udari po glavi s svojim dežnikom, ni resnični razlog to, da ne pripada dežnik njemu, temveč to, da mu ne pripada moja glava. Ker pa še posedujem ta svoj nepopolni organ, ga bom uporabil za to, da ovržem nekatere njegove napačne zaključke.

Ena teh stvari, ki so vsakemu našemu znancu poznane, je naše stališče do premogarskega vprašanja. Vedno znova smo dejali, da pri zvezanosti ljudi v naši družbi mora biti nekaj stvari, ki jih imenujemo izjeme. Priznavamo, da je v tem posebnem slučaju premoga zaželen in skoraj najboljši izhod iz vseh težav, če bi premogovno produkcijo nadzirali pooblaščenca države prav tako, kakor kontrolirajo znamke. Socialisti niso edini, ki bi bili tega mnenja. Karl I., ki ga komaj moremo imenovati socialist, je že omenil, da bi morale pripadati državi neke vrste rudnin. Ponovno smo poudarjali, da smo za poddržavljenje rudnikov ne kot za šolski primer razdelitve, temveč kot za izjemo, ki jo mora dopustiti zdrav človeški razum. Mi smatramo privatno lastnino za neskončno bolj zdravo. Če bi bila možnost, da bi rudar pokazal na kos premoga in da bi mogel reči: »To je moje in ponosen sem na to,« bi bilo to osnovno boljše nego državna režiija. So pa slučajji, v katerih zelo težko uresničite načelo — in tu je tak slučaj. Nasprotno resnici pa je, če g. Shaw trdi, da me logika dejstev sili k uporabi istega načela, tudi na drugih področjih, kakor na primer v vprašanju posesti zemlje. Ne bi mogel tega bolje razložiti kakor prav na primeru premoga. Lahko je res, da bi rudar odgovoril:

ne, če bi ga vprašali, ali hoče voditi rudnik. Popolnoma energično pa zavračam Shawovo trditev, da bi irski ali francoski, srbski ali holandski ali katerikoli kmet na svetu na vprašanje: »kdo nadzira to zemljo« — odgovoril: »Ni niti moja niti kateregakoli kmeta naloga, da bi nadziral kmetijo.« G. Shaw popolnoma dobro ve, da je nesmiselno trditi, da bi mogli kmetje tako ali podobno odgovoriti. Saj radi tega baš očita kmetom, da so za privatno lastnino. Kakor g. Shaw tudi jaz obsojam zločinske veleposestnike, ki so na Škotskem in drugod revne ljudi spodili z zemlje. Dejansko je res, da so ljudje, posestniki zemlje, zakrivili te zločine. Toda jaz ne uvidim, zakaj ne bi mogli zakriviti istih zločinov lo-povski uradniki v socialistični državi.

Shaw:

Sedaj bi pa rad vprašal g. Chestertona, zakaj tako vztraja pri tem, da pomeni izjemo poddržavljenje rudnikov, o čemer je istega mnenja kakor jaz. Ali je izjema? **Zakaj je izjema?** Kateri je pravi razlog, da se morajo rudniki poddržaviti? Razlog je sledeč: Če se vozimo ob Sunderland-obali, lahko premog zastonj pobiramo z zemlje. Tamkajšnji prebivalci tudi delajo to. Če se pa peljemo v druge kraje Anglije, n. pr. v Whitehaven, bomo tam videli rove, ki so jih morali izkopati pod morsko višino, rove, ki so jih gradili po dvajset let, to je dvajset let stalnega trošenja kapitala, preden so sploh prišli do premoga, rove, skozi katere morajo rudarji najprej teči dve do tri milje, preden pridejo na svoje delovno mesto. To je končni razlog, zakaj ne moremo deliti rudnikov. Vzrok ogromnim cenam, ki jih moramo plačati za premog, je ta, da te cene določajo produkcijski stroški takih podmorskih rovov. Ljudje pa, ki imajo rudnike kakor na Sunderlandski obali, žanjejo seveda velike dohodke. Po tem lahko vsakdo na prvi pogled spozna, da je edina pot k vsaj deloma pravični razdelitvi premoga ta, da povprečne stroške celokupne nacionalne produkcije premoga zvalimo na celoto. Tega povprečja stroškov pa ne dosežemo s tem, če jajca zložimo v različne košare. To ni izjema, temveč pravilo. Prav iste razlike imate pri zemlji. Je zemlja, ki ni absolutno nič vredna, in je zemlja, kjer stane eno polje milijon in še več.

Ne more se reči, da je rudnik izjema. Rudnik je samo primer. S tem, da je g. Chesterton prišel do potrebe poddržavljenja rudnikov, je prišel na pot poddržavljenja vseh drugih industrij. Če si pogleda zemljo in potem tovarno in nato vsako industrijsko panogo, bo vsak nadaljnji slučaj spoznal za novo izjemo in morda bo sam pri sebi dejal: »Vendar menim, da je bolje, če proglasimo poddržavljenje prej za pravilo nego za izjemo.«

G. Chesterton pravi, da ne uvidi, zakaj ne bi postopal enako kakor prejšnji veleposestniki državni pooblaščenec pod sistemom, ki priznava poddržavljenje zemlje za pravo. Na to moram najprej odgovoriti, da ti ne bodo imeli oblasti. Državni pooblaščenec dela to, za kar je pooblaščen in za kar je plačan, prav tako kakor upravitelj veleposestva.

Lastninski nagon je na deželi res močno razvit, toda v mestu ni tako. Ljudje so zadovoljni, da stanujejo v hišah, ki niso njihove. Če postanejo lastniki hiše, občutijo to često kot veliko breme. Kmet res sam vodi posestvo. Kako deluje ta čudoviti sistem kmetiških posestev? Ali vam ni jasno, da ga izpreminja vsak dan? In sicer iz sledečega razloga: Mož, ki ima kmetijo in družino, umre; vsak njegov sin ima pravico do ena-

kega deleža na zemlji. Ti spoznajo, da je to popolnoma nemogoče in da se morajo drugače dogovoriti. Nekateri sinovi morajo oditi kot delavci v mesto. Ni si mogoče zamisliti, da bi vsi ostali na deželi. Zemlje se ne da tako razdeliti, da bi vsakemu dali košček lastnine.

Chesterton:

Pri kmetijstvu stojimo pred različnimi problemi. Nočemo razdeliti kateregakoli predmeta v matematično enake dele. Skušamo računati z ljudmi, z bitji, ki živé popolnoma izven obzorja in političnega naziranja g. Shawa. Vemo, da so mestni ljudje malo drugačni kakor podeželski prebivalci. Vedno kažemo na nepremagljiv nagon ljudi po posesti in da je nesmiselno reči, da se mora lastnina odpraviti, zanikati in uničiti. Nesmiselno je, trditve o odpravi lastnine utemeljevati s tem, da so nekateri veleposestniki počenjali grozodejstva. To je značilno za šolo in dobo g. Shawa. Moralno naziranje, ki ga on zastopa, je predvsem morala prepovedi. Popolnoma isto je, če rečemo, da se ne sme piti vina zato, ker ga je nekaj ljudi preveč pilo. Pri Shawovi trditvi, da more on pregovoriti vse ljudi, da bodo opustili svojo željo po privatni lastnini, se bomo vedno spominjali tega, da je to prav tako rdeče mišljeno, kakor če bi trdil, da bo vse nas pripravil do tega, da opustimo meso, tobak, pivo in polno drugih stvari. Nič takega ne bo napravil in meni se zdi, da sam v tem-le trenutku ne verjame več v to, da bi zmozel kaj takega.

Predsednik Belloc:

Ko sem prevzel to naporno mesto (predsednika), so mi rekli, da je moja naloga, da podam celoten smisel obravnavanega vprašanja. Tega ne bom storil. Že čez nekaj let bo ta debata zastarela.

Ne vem, v koliko letih — v petih, desetih, dvajsetih — bo ta debata zastarela, kakor je krinolina (ženska moda iz prve meščanske dobe) že danes. Ali nekaj me je začudilo: noben govornik ni pokazal, da se bo zgodila ena od treh stvari. Ena od treh, ne ena od dveh. Vedno se zgodi eno od trojega. Ali bo propadla civilizacija tehnike, ki hvala bogu obvlada le mali del sveta, na katerega smo mi začasno nerazdružljivo navezani, in bo prišlo potem do vzpostavitve zdravih in rednih človeških razmer, ki bodo slonele na svobodi vseh državljanov. Ali nas bo ta propad dovedel v puščavo. Ali pa bo večina človeštva prišla do tega, da zadovoljno živi v suženjstvu, obvladana po nekaj bogatinih. Prosim, izbirajte. Eno od tega trojega se bo zgodilo, ali pa zveza dvojega ali morda zveza vseh treh možnosti.

Peter Panter:

„Zaupno vam povem . . .“

To se je menda pričelo med vojno.

Tedaj je na vsaki pisarniški mizi — do kompanije dol — ležal sveženj papirjev in na vsakem drugem papirju je stalo levo ali desno, zgoraj v kotu, rdeče podčrtano:

Tajno!

in ob deževnem vremenu tudi:

Popolnoma tajno!

Pisarji kompanij so se zgrozili, da so tako blizu svetovnim dogodkom ... Dobro.

To ni dalo mirovati trgovcem. Njihovi veliki uradi pošiljajo v svet najmanj toliko spisov kakor oni iz velike dobe — samo da ti ne pravijo več »tajno« — temveč na vsak drug papir zapišejo:

Zaupno!

To je lepa beseda. Skriva tajnosti v sebi in zahteva kot predpogoj zaupnost in ozko zaokroženo družbo ... In sedaj je prešla ta beseda v besedni zaklad vsakdanjosti.

So ljudje, ki ne morejo drugače, da vse, kar nekomu pripovedujejo, začno ali končajo z besedami:

»To vam seveda povem le zaupno ...«

»Nekaj ti moram povedati!« pravi mali Janez Zgaga iz četrtega razreda: »Štefka je včeraj povedala Viki, da je slišala, kako je Angela rekla Tonetu, da bi rada dobila poljub. Od fanta! Pa ne smeš naprej povedati! Prizezi mi! Pri pečatu molčečnosti — to moraš reči — sicer prisega ne velja ...!« Tako Janez Zgaga. Oh, koliko Zgag je med nami! —

In če je kdaj pri oblasti kaka uradna skrivnost ... torej: jaz menim samo ... dobro vem, da je to le popolnoma teoretično ugibanje — če vzamemo slučaj ... torej če —: potem izveš, česar potrebuješ, poglavje za poglavjem, raznovrstno opisano, od osem različnih strani — ... in vse, vse zaupno, popolnoma zaupno, strogo zaupno, prav zaupno. Resni možje vzamejo cigare iz ust, primaknejo stole bliže k tebi, znižajo glas in razlagajo zaupno. In prav dobro vedó, da ti nikakor ne boš molčal, in ti veš, da so njim pripovedovali to državno skrivnost tudi zaupno, in vsenaokrog je sama zaupnost, da je veselje. Dokler ne pride tako daleč, da vrabci po strehah zaupno čivkajo.

Kdor rad opravlja svoje delo in ima humor, bi moral vstati in reči:

»Preljubi otroci, ne jemljite svojega blaga tako slovesno! 'Zaupnost' vzdržuje sicer delo; toda sama 'zaupnost' ni nikako delo. In mi vsi skupaj nikakor nismo tako važni, kakor nam neprestano hočejo nekateri ljudje dopovedovati. Delajte kaj! Pustite druge, naj živé in nehaite s čvekanjem!«

Zaupno vam povem, da kaj takega še nihče ni rekel.

Bratko Kreft: Človek mrtvaških lobanj.

Naši najmlajši pišejo. Zakaj ne bi pisali? Črnila je dovolj, papirja je v Vevčah več nego preveč, nekritičnih urednikov tudi ne primanjkuje, deklet, ki bi se dale osvojiti s častnim pridevnikom »pisatelj« je moči tudi nekoliko iztakniti ... Slovnico so tudi takole po vrhu povohali ... Zakaj bi ne pisal, zakaj bi ne pel?!

Zakaj bi ne pisal, zakaj bi ne pel — to je edina maksima naše »moderne«, »mlade«, »najmlajše« ali kakorkoli že hočete! Mar bi bilo drugače možno pisati o zobotrebcih in oranžnih lupinah, o senci kostanjev v pozni jeseni in o tortah ... Danes v dobi, ko se vrši nekoliko preočito gigantski boj med dvema svetovoma, pišejo o kurjih peresih! To naj bo mladina! Širok klobuk, umetniško zavozljana pentlja in zaljubljenost v sebe samega — je edino, kar pri tej mladini po večdnevnm napornem iskanju, po uporabi vseh »meroizkusnih« instrumentov, po uporabi električnih svetiljk i. t. d., moremo najti! Dvomim, da je bila kdaj kakšna

mladina tako brezidejna, brezciljna in reakcionarna, kakor je le-ta (edino izjemo tvori — v nekem pogledu — katoliško orientirana mlada literatura). Poleg vsega drugega pa je še brezvsebinska, dolgočasna... Šunt? Kaj šunt, kaj kič! Ko bi vsaj to bilo! Niti to ne! Šolske vaje nedarjenih drugošolcev so vse te naloge »vodilne« slovenske »svobodomiseln« mlade literature!

V tej megli brezidejne dolgočasnosti je nedvomno izjema — »Človek mrtvaških lobanj«, roman Bratka Krefta.

Bratka Krefta poznamo po njegovih novelah, ki so izšle tukaj in tam. V njegovih stvareh se zrcali obličje gigantskega boja, ki sem ga prej omenil. Spoznal je, da je ni umetnosti nad — resnico in jo je napisal včasih s težko in okorno roko, a vselej s svojo srčno krvjo. Zato je tudi ta njegov prvi roman — umetnina. Vem, gg. B. B. (v »Jutru«) in s. š. (v »Slovincu«) cenita ta roman zgolj kot dokument težke dobe, ki je to delo porodila. V podkrepitev svoje trditve citirata uvod romana, besede Dostojevskega. Bratko Kreft je hotel biti nekoliko skromen (kar mu ne pristoji!) in morebiti nekoliko hudoben, hotel sem reči: hudomušen! Hotel je izbiti kritiki zobe... Ne morem reči, da bi bil to slabo opravil... Tudi nočem trditi, da knjiga ni dokument dobe, v kateri živimo. Mogoče nekoliko bolj naglašen dokument, nego katerakoli slovenska knjiga po vojni — a knjiga ni samo to, knjiga je nekaj več, je umetnina, ki jo prištevam k boljšim povojnim slovenskim umetninam. Vem, očitali mi bodo prijateljstvo (Pomisliti je treba le na ostudno in nedostojno kampanjo ob priliki izida slovenskega snopiča beograjske »Nove literature«!), očitali, da sem osebno angažiran i. t. d. To bi bilo zanimivo poglavje, ki bi bilo tudi vredno o njem pisati, a o tem ob drugi priložnosti! Poudariti bi želel le, da je prav malo slovenskih kritik, ki jih niso narekovali nekritični pogledi! Naj omenim zgolj en tipičen primer: »Piskač se smeje«. Kdor ume misliti, bo razumel! Če sva s Kreftom prijatelja, sva našla bazo najinega prijateljstva baš v idejni skupnosti in v podobnem pogledu na kulturne vrednote, zatorej tudi: umetnine. Da to prijateljstvo ni tako slepo, kakor pri marsikateremu drugemu slovenskemu ocenjevalcu, more vsakdo ugotoviti po ocenah, ki sva jih pisala drug o delu drugega!

»Človek mrtvaških lobanj« je umetnina, sem rekel. Le težko bi mu mogel očitati kaotičnost in naključje. Kaotičnost le v toliko, v kolikor je verno ogledalo obličja dobe, naključja pa absolutno ne! Seveda, če bi hotel soditi delo po čevljarskem kopitu, ki je tako zelo pri srcu nekemu delu slovenske kritike, bi moral najbrže delo zavreči... Če ne more kopito rahlo stopiti v umetnino, tedaj delo ni umetnina... To stališče ni nekomodno. Tudi neduhovito ne. A vsi nismo tako zelo komodni in duhoviti, da bi mogli to stvar kar takole mimogrede priznati. Težko, težko bi mogel »Človek mrtvaških lobanj« obuti katerokoli kopito slovenske »večne umetnosti«! Priznajmo mu, zatorej, milostno dokumentarično važnost in slabo slovenščino! Mislim, da moremo iti mirne vešti mimo vseh koptoljubnih kriterjev in imeti o kriterju svoje mnenje.

Umetnino presojamo deloma z intelektualno-utilitarističnega stališča, deloma pa s prav preprostega estetično-čuvstvenega stališča. Nekoliko komično zveni morda, da baš mi dopuščamo veliko večje svobodoljubje, veliko večjo osebno svobodo pri estetičnem pogledu na umetnino, nego tisti, ki tako radi ob vsakem koraku poudarjajo svoj indivi-

dualizem. Kolektivistični pa morajo braniti svobodo posameznika! Nekoliko paradoksnе resnice o svobodi! Presojam vsekdar stvar najprej glede koristi, ki jo umetnina nudi človeštvu, pozitivnemu razvoju družbe, rušenju slabega in ničvrednega, škodljivega, ustvarjanju novega, boljšega, lepšega, plemenitejšega. O tem imamo svoj že precej dognan in znanstveno utemeljen nazor, ki mora v bistvu stremeti k nekemu določenemu cilju. In vendar je še toliko podrobnosti, še toliko neraziskanega in nedognanega okrog glavne osi... Veš, da je zemlja okrogla, veš, da se vrti okrog svoje osi, čemu bi še hodil na severni ali južni pol?! Kopitoljubni kritik bi rekel: Zakaj je potrebno osebno posameznika! In vendar bi nikdar nihče z a v e d n o (težko tudi nezavedno) ne prišel na pol, če bi ne poznal osnovnih resnic zemljepisja. Absolutno svobodo (»avtonomistično-estetični fenomen« spada tudi sem!) bi kopitoljubni ocenjevalec hotel! V konglomeratu samih relativnosti absolutno svobodo! Še več nego preveč svobode je tudi v ustvarjanju za kakšno — bistveno samo — določeno smer, čeprav za določeno smer!

Kar se pa tiče estetičnega stališča, t. j. v poslednji konsekvenci: lepote telesa umetnine, ne moremo priznati nikakšne avtoritativne individualistične sodbe, ker je naposled občutje lepega, dan do neke meje relativno, vendarle že po naravi precej splošnoenako. Ni potrebno, da imaš za normalno občutje o lepem neko izobrazbo. Z lepoto umetnine je v bistvu kakor z lepoto v naravi. Pogostokrat do brezmišelnosti nesimetrično brezoblična divja gora more vzbuditi v nas baš tolikšno občudovanje, kakor do popolnosti simetričen cvet. Čutim različnost lepote, a povedati, zakaj mi je oboje tako zelo lepo — kdo more, kdor ni domišljavec? Kdo bi mogel razodeti, zakaj je lepa noč grozovite nevihte visoko v gorah in zakaj za to lepoto ne zaostaja nepopisno lepa najmirnejša poletna noč ob morski obali? Kje je kopito lepote, kje merilo? Lepota je brezmejna v vsakem pogledu! Lepota je tako nerazgonetljiva, kakor bistvo življenja! Karkoli mi bo kdo skušal o lepoti določeno in absolutno veljavnega dopovedati — morebiti zvem mnogo duhovitega, morebiti nič manj neumnega — vse se bo dalo ovreči! Vse to velja tudi za vsako umetnino! Umetnina je, kar vzbuja v nas vero v resničnost, kar more iz nas izvabiti krik, boleost, jok, obup, nepopisno veselje, razposajenost, ljubezen, sovraštvo, kratko in malo vse, kar nas more prepričati, da roman ni roman, marveč živo življenje, močno življenje.

Potem bi bila umetnina tudi popis o železniški nesreči, ki je izšel v novinah, popis umora, popis česar koli — boste rekli! Tudi ta poslednja konsekvencia nas ne sme prestrašiti! Dober reporter (Erwin Kisch: »Ich bin stolz Reporter der grossen Zeit zu sein!«), ki uspe izvabiti iz notranjih globin človeka vsa zgoraj omenjena čustva, je umetnik, pogostokrat močnejši, sugestivnejši umetnik, nego oficijelno »priznani« umetniki. Koliko podobnih, resničnih umetnikov srečujem med preprostimi vojaki, ki so preživeli vojno v jarkih! Poslušajte jih, kako pripovedujejo, glejte kako jim sledijo poslušalci, kako jim srce burno utripa, kako sodoživljajo strahote vojne in trpljenja in — sodite! Kaj je vsa narodna pesem, če ne napisano — in mnogokdaj, žal, nenapisano — pripovedovanje analfabetov!!! Vse, kar kritiki pišejo o nekakšnih zakonih (recte: o kopitu) umetnosti, kakšna naj umetnina bo in kakšna naj bi bila, vse je zgolj duhovičenje, po večini, dolgočasno; če je kratkočasno, prepričevalno, sugestivno, je pač tudi umetnina svoje vrste.

Tudi kritiki morejo biti umetniki, v kolikor umejo prepričati čitatele, da je kakšno delo dobro ali slabo. Za nič pa so, če nikogar, razen svojih osebnih prijateljev, ne morejo prepričati, da je res tako, kakor pravijo! V poslednji konsekvenci je tudi vsak čitatelj — umetnik!! (Izjeme so največkrat — kritiki!)

Kreftov roman je umetnina (zame in nedvomno za veliko število drugih prav tako), ker je težko oteti se živemu življenju, ki diha z vsake strani dela. Stran za stranjo močnejše prepričuje, da je resnica takšna, da resnica drugačna ni bila, da naposled v današnjih razmerah drugačna niti biti ne more. Iz vsega, kar sem prej povedal, vemo, da me zgolj lepota dela sama še ne more navdušiti, kajti v pojmu lepote mora biti vsebovan tudi obsežek pozitivnih hotenj, tičočih se sistematičnega grajenja lepšega, boljšega in plemenitejšega življenja. Vse te elemente ta roman vsebuje.

Bistvo »Človeka mrtvaških lobanj« je analiza vzgoje, ki bazira na religiozno-»etičnih« podstavnih načelih (v teoriji in praksi) zgradbe, ki jo imenujemo: družba. Vsa ta analiza je pisana s srčno krvjo mladine! Če sem se včasih zgrozil v dno duše, se nisem zgrozil nad strahotnimi dejstvi, ki bi mi morebiti bila neznana, marveč ob zavesti — porojeni po tej knjigi —, koliko srčne krvi se je prelilo, kolikšna je boleost, ki je vse te zapiske z dolgo zatajevanim jokom, z onemoglim krikom izbruhnila ter izjokala strašno obtožbo nad svojimi — sodniki! Zgrozil sem se ob pomisli, da bodo še dolgo, dolgo — obtoženci sodili, da bo še mnogo, mnogo srčne krvi prelite, da bo mladina še leta in leta bila prisiljena mučiti svoj duh in svoje telo v teh »modernih« mučilnicah inkvizicijske vzgojne šole in — »javnega« mnenja.

Kreft je skušal analizirati tudi razmerje spolne strasti (= spolnosti) in ljubezni (= čiste, bele, platonske ljubezni), ki se začenjata približno hkratu pojavljati in razvijati v mladem človeku kot del telesa in duše človeka samega, ki se ne da ob prav nobenem pogoju izkoreniniti, k večjemu — izmaličiti v grdo spako, ki nujno vodi k uničenju telesnega in duševnega zdravja. Težak in skoraj nerazrešljiv problem, ki ga bo mogoče rešila dokončno šele komaj v slutnjah porojena bodočnost. Vsaka stopnica, ki vodi k razrešitvi tega problema, je važen kamen k zgradbi!

Vzgoja po načelih ptiča noja je — jasno — obsojena na klavarno podrtijo svojih bedastih prizadevanj, tembolj, če pedagogi ne vedó, da ni mogoče propagirati čistosti, če človek ni sam čist.

Mnogo za pedagoge koristnega gradiva! Toda pedagogi bodo rekli: Budalost, mladi človek si je vse to izmislil!

Nevažno ni poudariti tudi razmerje med srednješolsko mladino in političnimi strankami, ki so — kupujoč na vprav ostuden način duše mladih ljudi — izrabljali mladino za svoje umazane namene, ki so onemogočali vsako čisto, nesebično in idealno stremljenje.

Z eno besedo: Bratko Kreft je zgrabil prav korenito morda enega izmed najvažnejših sodobnih problemov vobče, problem razmerja mladine do vseh drugih življenskih problemov, ki nujno vplivajo na mlad, razvijajoč se značaj na prvi strani in problem seksusa pri mladem človeku na drugi strani.

Pokazal je, kako pojmuje umetnost in naloge umetnika, dokazal je svojo etično usposobljenost — dokazal, da je etično upravičen pisati, česar večina izmed najmlajših po sili pisateljev niti od daleč ni dokazala.

O knjigi bi se dalo še mnogo, mnogo pisati, toda čemu vse to, ko knjiga sama najjasneje in najizčrpnije pove vse. Od te ocene ne bo imel čitatelj nič več, nego nekoliko bežnih vtisov! Če hoče imeti res, kar knjiga more nuditi in nudi, naj jo vzame v roke.

Zanimiva je tudi ne malo glede razvoja svetovnega nazora mladega človeka od brezidejnega nacionalizma preko izčiščenega Tolstojevega krščanstva do — znanstvenega socializma, ki pa še ni jasno opredeljen. Politični boji z vsemi izrodki, zablodami mladega človeka — se zrcalijo tu... in vsem se mora vse dopustiti!

Mnogo, mnogo je tega!

Naj mar pišem o slovniških, stilističnih in oblikovnih kvalitetah dela? Verjamem: marsikateri slovniški greh bi morda našel, toda: kdo je brez greha? Moglo bi se mi pripetiti, kakor tistemu novemu jezikoslovnemu meteorju, ki se je v poslednji dobi pojavil na slovenskem obzorju, bruhajoč jezo in duševno žveplo na skrunilce slovenske besede — kakor tistemu meteorju, ki v isti sapi, ko drugim očita grehe, tudi s a m g r e š i.

Mislim si pa takole (ni čisto moje; povedal mi je ob neki priložnosti N e x ö): Slovnico pozna marsikateri profesor — a marsikateri delavec je velik umetnik... Forma pride... vsebina v starosti nikdar... Forma je prednost starosti, vsebina dolžnost mladine!

In ko o vsem tem premišlujem, sem vesel, da je Bratko, naš Bratko, korenito udaril slovenskega hinavca, hlapca, klečeplazca, lažnika, prodanca...

Dobro dé človeku takšna knjiga sredi ponarejenega vina, ki nam ga nudi tako strašno »bojevita« mlada literatura...

Bojevitost pa takšna: Cvetoče oranže, zobotrepci, kulinarčna razstava, samogovori in podobne »črtičice«... A. C.

DRUŠTVENO ŽIVLJENJE.

Maribor. — *Predavanja*, ki se vrše vsak petek ob 20. uri v »Ljudskem domu«, postajajo vedno bolj obiskana. Podružnica bo prirejala predavanja do pozne pomladi in poziva zlasti člane, da ne zamude nobenega predavanja. Sploh pa naj bi se te izobraževalne ustanove posluževalo vse delavstvo. To je tembolj vsakomur omogočeno, ker se ne pobira nobene vstopnine.

Dne 8. marca 1930 je podružnica organizirala v svoji režiji *delavsko gledališko predstavo* z uprizoritvijo Klabundovega »Kroga s kredo«. Obisk je bil sicer dovoljen, vendar pa bi bil še lepši, če bi se bila predstava vršila na primernejši dan in če ne bi bila organizirana preveč na hitro roko. Podružnica bo poskrbela zato, da se bo vršilo še več delavskih predstav. Prijatelji gledališča pa naj se za to zanimajo in zasledujejo tozadevne objave v časopisju.

Sportni odsek, ki nas vsedosej ni zadovoljeval, stoji pred reorganizacijo. Poleg nogometa se bodo uvedle še razne druge sportne panoge, kakor lahka atletika, vodni, zimski sport itd. Naloga kluba boji predvsem, da goji kolektivni sport in da se čim bolj izogiba begu za rekordstvom.

Pevski odsek hoče po daljšem premoru privediti zopet enkrat samostojen koncert, za kar se že pridno pripravlja. Vnema in ljubezen, s katero vodi zbor od lanskega leta pevovodja g. Nerat, obeta zboru znanost več uspehov. Koncert se bo predvidoma vršil 31. maja 1930. Pozivamo pevce, da pridno posečajo vaje. Novi pevci so vedno dobrodošli. Vaje se vrše vsak četrtek ob 20. uri v »Ljudskem domu«.

Občni zbor tuk. podružnice se vrši glasom sklepa zadnje seje v soboto, dne 12. aprila 1930 ob 19. uri zvečer v »Ljud-

skem domu«. Vsi člani se na tem mestu pozivajo, da se občnega zbora polnoštevno udeležijo. Posebnih vabil se ne bo izdajalo.

Zagorje ob Savi. — Del. tel. in kult. zveza »Svoboda«, podružnica Zagorje ob Savi, je imela v nedeljo, dne 9. marca, ob 3. uri popoldne svoj redni letni občni zbor. Na občnem zboru je bil izvoljen sledeči odbor: predsednik Jerin Leopold, nam. Kovač Mirko, tajnik Kreč Jože, nam. Kraus Jože, blagajnik Priman Ferdo, nam. Zakrajšek Ivan. Odborniki: Sopotnik Fr., Gostiša Franc, Kovač Franc ml., Martinšek Ivan. Knjižničar Mervik Minka. Kontrola: Medvešek Jože, Ule Anton. Gospodar Kreč Jože.

Litija. — V nedeljo, dne 2. marca 1930, ob 3. uri popoldne se je vršil redni letni občni zbor tukajšnje podr. »Svobode«, in sicer v kavarni g. Franka Cerarja. Udeležba je bila jako slaba. Delegat centrale se ga ni udeležil, ker podružnica že več mesecev ni pokazala nobenega dela in tudi ni obračunavala. Poročil razen predsednika sploh ni bilo. Ta je poročal, da so bili v odboru ljudje, ki se niso udeležili niti ene seje, pač pa so delali na to, da bi podružnico likvidirali, kar pa jim ni uspelo. Vsled tega ni čuda, da je podružnica danes skoro brez članov in denarja. Po poročilu predsednika se je izvolil odbor iz sledečih sodrugov: predsednik Jalovac Franc, nam. Kres Edo, tajnik Vuk Viktor, nam. Koklič Marjan, blagajnik Pitanic Stanko, nam. Leben Anton. Odborniki: Podlipnik Franc, Kvakanc Franc in Kralj Edo. Namestniki: Doman Franjo, Simončič Franc in Mlakar Ludvik. Nadzorstvo: Ranzinger Vili, Hiršl Edo in Vuk Rezi.

Vsi od navzočih so svoje funkcije sprejeli s trdno zavestjo, da gredo s podvojeno silo na delo, da oživijo tukajšnjo podr. »Svobode« v smislu izreka našega učitelja Karla Marksa: »Usoda delavcev je v rokah delavcev samih.« V. V.

Javornik. — »Svoboda« na Javorniku je imela 2. marca t. l. svoj redni letni občni zbor, ki se ga je udeležil tudi za centralo s. Moretti. V preteklem letu je podružnica priredila 3 koncerte, enega na Koroški Beli in 2 v Bohinju. Po poročilih podružničnih funkcionarjev je občni zbor izvolil nov odbor, in sicer: Predsednik: Dolinar Franc, podpredsednik: Žagar Anton, tajnik: Pušar Gabrijel, blagajnik: Noč Anton, knjižničar: Smolej Janko; odborniki: Breljih Franc, Zupan Rudolf in Svetina Ljudmila. V nadzorstvo so bili izvoljeni: Svetina Viktor, Svetina Tomaž in Noč Andrej. Na vprašanje s. Dolinarja radi članka v januarski

številki »Svobode« o strokovnih organizacijah je sodrug Moretti pojasnil, da dotični članek pomeni le agitacijo za vstop v strokovne organizacije, nikakor ga pa ni razumeti kot diktat centrale. Končno se je pozvalo člane, naj agitirajo za »Cankarjevo družbo« in »Prijetelja prirode«.

Prvi esperantski tečaj za delavce v Ljubljani.

Od 11. novembra 1929 do 26. februarja 1930 se je pod okriljem Strokovne komisije za Slovenijo vršil prvi esperantski tečaj.

Esperanto vzbuja zanimanje med delavstvom, vendar, kakor se praktično pokaže, mnogim primanjkuje močne volje, vzdržati pouk do konca, do uspeha.

Prijavilo se je okrog 30 kurzantov, a vzdržalo jih je štirinajst. Na sliki jih vidimo, z učiteljem, ki je vodil ta tečaj, tajnikom esperantskega kluba v Ljubljani, g. Kozlevčarjem. Teh 14 sodrugov je pokazalo, kaj premore volja. V štirimesečnem tečaju so se toliko naučili tega, za delavstvo tako važnega internacionalnega jezika, da lahko že dopisujejo in govoré v tem mednarodnem jeziku.

In to so strokovno organizirani delavci, člani »Osrednjega društva lesnih delavcev«, »Osrednjega društva oblačilnih delavcev« in »Strokovnega društva tapetniških pomočnikov«.

Strokovna komisija za Slovenijo je ponosna na te svoje člane, ki iščejo izobrazbo in so esperantisti.

Da je esperanto pomemben mednarodni (internacionalni) jezik, govore mnogi znameniti književniki.

Naj navedemo samo tri izmed vseh:

Romain Rolland pravi: »Da se ljudje lahko razumejo, se morajo najpreje sporazumeti. Esperanto mora postati jezik človeštva, sredstvo za sporazumevanje od naroda do naroda.«

Berta Suttner (ki je knjigo: »Proč z orožjem« prevela na Esperanto): »V vse večjem napredovanju internacionalizma, ki naj združi narode sveta v sodelovanju za mir, smatram, da je Esperanto eden izmed najvažnejših organov. Upeljava tega jezika kot obveznega predmeta v vse šole, naj bi bil cilj vsakega plemenitega človeka.«

Henri Barbusse (znameniti proletarski pisatelj) pravi: »Želel bi Vas opozoriti na najenostavnejšo in najhitrejšo rešitev internacionalnega jezika. To je stvar, od katere bomo imeli ogromno korist. Samo sprejeti moramo jezik takoj. Vsi, ki sodelujejo v socialni borbi in tudi vsi, ki

se ne bore, ali mislijo in upajo, morajo uvideti — in to še enkrat povdarjam — da je razvoj Esperanta najvažnejše in najkoristnejše delo v okviru njihovega delovanja. Prijatelji, bodite logični v samih sebi. A ne samo v svojih mislih, nego tudi v svojem delovanju. Učite se Esperanta, abecede internacionalizma.»

Občni zbor »Prijatelja Prirode« v Ljubljani 19. marca je bil dobro obiskan. Članstvo je z zadovoljstvom sprejelo na znanje odborniška poročila, iz katerih je razvidno, da podružnica hitro napreduje. V imenu mariborskega »Prijatelja Prirode« se je kot gost udeležil občnega zbo-

je izlete delavcev v prirodo. — Vozne ugodnosti za posameznike so sicer po novem železniškem pravilniku odpravljene, toda za skupine po 10 članov »Prijateljev Prirode« ostane polovična vožnja tako, da delavstvo lahko hodi na izlete.

Kabaretni večer »Zarje«. V predpustnem šumu je priredilo 1. marca t. l. naše delavsko glasbeno društvo »Zarja« v dvorani Delavske zbornice kabaretni večer. Vodilo ga je k temu res potrebno umevanje, da nam kaj takega manjka. Tudi naš delavec se želi, truden od dela, včasih razveseliti in sicer pestro. V ta namen bi služili taki večeri. Spored je bil

Klub delavskih esperantistov v Ljubljani.

ra Pelikan, Zagrebški »Prijatelj Prirode« je poslal pozdravno brzojavko. V novi odbor so bili izvoljeni: dr. Tuma, Štukelj, Bizjak, Moretti, Haderbolčeva, Pintar, Kristan, Zbašnikova, Rezelj, Berdajs; v nadzorstvo: dr. Jelenc, Seliškar, Umnik, Mihevc in Malovrh.

Izlet »Prijatelja Prirode« na Mrzlico. V nedeljo 23. marca je »Prijatelj Prirode« priredil izlet na Mrzlico. Zbralo se je približno 150 Zagrebčanov, Mariborčanov, Ljubljančanov, Hrastničanov, Trboveljčanov in Celjanov. Iz Maribora je bilo mnogo otrok, ki so vzbujali posebno veselje v očeh vseh izletnikov. Pri povratku so si izletniki ogledali tudi obratovanje steklarne v Hrastniku. Vsi izletniki so bili izredno zadovoljni in navdušeni za to, da »Prijatelj Prirode« stalno organizira več-

srečno in pestro izbran. Nič pretiranega, tudi vse umerjeno. Bil je to lep večer, ki si jih še želimo. Orkester »Zarje« s kapelnikom Bučarjem, člani Šentjakobskega odra ter ss. Bitežnik in Simonič so storili svojo dolžnost. Smatramo potrebnim, da to ne le zabeležimo, nego tudi povdarimo, ker še enkrat želimo: Še več in večkrat!

—on—

Predavanja dr. Finkove za žene. Delavska zbornica je priredila ciklus predavanj zdravnice za ženske bolezni in porodništvo dr. Finkove: O zdravju s posebnim ozirom na ženstvo. V svojih predavanjih je opisala človeško telo, telo žene, spolovila, mesečno perilo, nosečnost, porod, krvavitve in raka ter spolne bolezni. Predavanja so bila zelo poljudna in nepričakovano številen obisk teh

predavanj od strani žena in deklet vseh starosti in slojev je dokaz, kako krvavo potreben je pouk našega ženstva v teh najvažnejših vprašanjih njegove bitnosti in zdravja. Pokazalo se je, kako napačno je naziranje naših šolnikov, ki stoje pod vplivom omejene cerkvene morale, da v šolah niti najmanj ne pouče otroka tega ali onega spola o njegovem telesu, torej o tem, iz česa obstoji in kar je vidno in otipljivo. O duši, o kateri ni nikakega dokaza in katere še nihče ni videl, le morda čutil in slutil, sliši tedensko 2 uri, o telesu nič, ker to je vidno in: sramežljivo! — Dr. Finkovo pozivamo, naj se odloči za prireditev sličnih predavanj tudi v industrijskih krajih, kjer ji bodo šle naše podružnice na roko. Predavanja pa naj izda in sicer ilustrirana, kajti Slovenci smo revni na tem. Poleg Črničevega dela »Telesni naš postanek, razvoj in konec« (Gorica 1910), prevoda dr. Zakoča: »Spol, ljubezen, materinstvo« (Ljubljana 1920) in dr. Bačarjevega dela: »Sestava in delovanje in nega človeškega telesa« (Gorica 1926), nimamo izrecno za žene ničesar. Pa tudi ta tri dela so malo znana in razširjena. Zato bi potrebovali ljudske čitanke v poljudnem tonu njenih predavanj. —on—

Tržič. — Tržiška »Svoboda« je imela 25. marca svoj občni zbor. Odborniška poročila je članstvo soglasno sprejelo na znanje in izreklo posebno pohvalo blagajniku Novaku. Poročila so bila malo krajša, ker je bila podružnica z 31. dec. 1929 pomotoma razpuščena in po oblasteh zopet dovoljena šele ob koncu pusta. Mesto, da bi oblast v smislu tozadavnega odloka kr. banske uprave ustavila samo delovanje te lovalnega odseka, je pa razpustila podružnico. No, sedaj je ta pomota popravljena in podružnica lahko mirno deluje v smislu društvenih pravil. Po poročilih podružničnih funkcionarjev je govoril predsednik centrale »Svobode« Štukelj. Poudarjal je, da se podružnica izven telovadbe lahko bavi z vsem kulturnim delom v smislu pravil in zakonov.

Nihče ne bo preganjan zato, ker je član delavske kulturne organizacije. Začasni razpust podružnice ne sme članov motiti, ker to je bila le pomota. Tržiška »Svoboda« je imela vedno dober dramatični odsek. Tega naj goji dalje. Dvigne naj knjižnico. Člani naj pa pridno čitajo list, ki nudi dovolj zanimivih razprav, povesti in vesti iz kulturnega življenja. Člani naj se tudi pogovarjajo med seboj o tej in oni razpravi v listu. Drugim naj pokažejo to, kar jim je v listu ugajalo in tako naj širijo krog članov in naročnikov. Izraža veselje nad tem, da so lanski spor poravnali med seboj. Pantrova »Opozicija« v zadnji številki »Svobode« kaže vso smešnost sporov. Člani naj govore o dobrih straneh svojih sodrugov, zaupajo naj si med seboj, intrig ne smejo poslušati — pa ne bo nikdar nobenega spora. Svoj prosti čas naj posveča »Svobodaš« samouizobrazbi, da se bo lahko udeleževal tudi drugod: v strokovni in zadrudni organizaciji.

V nov odbor so bili izvoljeni člani prejšnjega odbora z malim naraščanjem, in sicer: Predsednik Sova, nam. Mežek, tajnik Krištofek, nam. Demšar Kati (knjižničarka), blagajnik Novak, nam. Tyrovsky; odborniki: Smole, Lotrič, Flander, Kosmač, namestniki: Smole Mara, Mrak, Hočevar, Krištofek Sl.; revizorja: Snój in Stegnar (zastavonoša), nam. Jež.

O bodočem delovanju podružnice se je razvila živahna in lepa debata, v katero so posegli: Sova, Stegnar, Krištofek, Kosmač in Štukelj. Po tej debati sodeč se bo podružnica zelo razgibala in gojila zlasti družabnost med svojimi člani. Ustanovila bo »Prijetelja Prirode«, uredila direktno dostavljanje lista članom na dom, povečala knjižnico in uprizorila bo kmalu Molierovo komedijo »Tom Sayer«.

Popoldne po občnem zboru je več članov priredilo izlet k sv. Ani. Vsi so se pristrčno zabavali. Če bo kdaj »Prijetelj Prirode« iz Ljubljane napravil v naše planine družabni izlet, se bo gotovo pridružilo mnogo tržiških »Svobodašev«.

KNJIGE IN KNJIŽNICE.

Cankarjeva družba in delavci.

Mimi Blanc iz Hrastnika piše:

Ker je tudi moj mož član Cankarjeve družbe in član »Svobode«, sem imela priložnost, čitati knjige C. dr. in ob-

enem tudi kritiko raznih listov, ki jih je prinesla »Svoboda« št. 2 in 3 t. l. In kot žena, kot žena-delavka, istih ne morem prezreti.

»Daj nam danes naš vsakdanji kruh« in v njem Marta, naša Marta lahko re-

čem, kajti v njej je res podoba žene-proletarke, ona pač najbolj bode nekatere ljudi. Mislila bi, da je pisala ženska, kajti samo ona bi mogla poznati dušo žene in popisati trpljenje in bol dekleta-matere tako, kakor je to storil Cerkvenik.

In vendar se najde človek, ki pravi: »Martí, tej svoji vzor-ženi, je pisatelj položil v usta najgrše stavke vse knjige« in nehote vprašam, zakaj to? Ni li morda že priroda sama in človeška družba potisnila ženo, ženo-proletarko na najnižjo stopnjo? Je li čudno, da žena, ko se prebujá iz te nižine in začne misliti, izrazi svoje misli glasno; in ako to nekaterim ljudem ne ugaja, čigava je krivda?

In jezikovne napake, — delavec pač ne gleda na vsako posamezno besedo, on išče in najde jedro in smisel spisa.

In ko bo nastopila doba nove žene, kakor jo opisuje St. Zweig v »Svobodi« št. 2, bo odveč tudi kritika o previsokih pogovorih žen, kar po mojem mnenju že tukaj ni na mestu, ker že današnja žena je dokazala, da v mislih dosega moškega. Toda današnji moške pač nočejo in ne marajo videti žene drugačne, kakor sužnjo dela in dekle njih samih.

To bi bilo moje mnenje.

Mimi Bl., Hrastnik.

Stari trg pri Rakeku.

Kolikor se tiče kritike proti »Cankarjevi družbi« od strani meščanskih listov, je popolnoma razumljivo, da oni ne bodo hvalili dela delavcev, kljub temu, da delavstvo ustvarja kapital. No, pa saj mi nismo žejni njihove hvale. Oni lahko pišejo v svoje družbe po svojem interesu in kolikor je še slepih, jim bodo sledili. So pa tudi taki, ki imajo vse tri družbe naročene, da tako spoznavajo bistvo in resnico.

Naš princip je in ostane, da se »Cankarjeva družba« povzpne do one višine med delavstvom in splošnim delovnim ljudstvom, da bo zajela vse v svoj delokrog.

Kaj pravijo pa delavci? No, v kolikor mi je znano, so splošno zadovoljni s knjigami »Cankarjeve družbe«. Seveda računati je treba tudi s tem, v koliko je eden ali drugi podvržen pravemu razumevanju. Posebno pa vsakdo hvali delo pisatelja Cerkvenika: »Daj nam danes naš vsakdanji kruh.« To je živa slika današnje boja za vsakdanje življenje.

Tudi koledar je zadovoljiv. Glede svetnikov bi jaz predlagal družbi: ako jih

prihodnjič stavi v koledar dobro, ako ne, isto dobro. Pač pa bi za svoj okus predlagal kaj več razprave o zvezdoslovju ali kaj podobnega. V ostalem se sploh strinjam v celoti in upamo, da bo prihodnjič še boljše.

Dr. Lončarjeva razprava: »Kako je nastalo današnje delavstvo in njegovo gibanje«, ter Filip Uratnikovo delo, sta tudi jako dobro poučljiva spisa o tem, kake boje je vodilo delavstvo za doseg svojih pravic.

Uratnikovo delo bo dobro služilo interesentom, ki se zanimajo za statistično gospodarstvo in prebivalstvo, posebno za obljudene industrijske kraje.

Prav zadovoljni smo s tem, ponosni, da moremo čitati knjige družbe, kateri načeljuje delavstvo, v kateri se opisuje življenje resnice.

Vi pa, ki pišete knjige, glejte, da ustrezete, kolikor je mogoče, celoti.

Z veseljem že sedaj delavci pričakujejo novih knjig. *Fr. Stare.*

Prevalje.

Še iz naših krajev naj bo kritike o zadnjih knjigah, katere so v splošnem prav vsem ugajale. Koledar v vsem drugače dober, le premalo povesti vsebuje in za naše gospodinje preveč politike. Tudi imena svetnikov so pogrešale.

Cerkvenikova knjiga »Daj nam danes naš vsakdanji kruh« je res lepa, le na nekaterih krajih, n. pr. pri opisu družinskega življenja, je malo preveč obširna in na drugih, proti koncu, prekratko opisana.

Jack Londonova je prav zanimiva, a za naše kraje skoro pretežka. Istotako 4. knjiga.

V celoti so pa knjige vsakomur ugajale in bile z veseljem sprejete, le da so vsebovale, kakor že pisano, malo preveč politike.

Novo naročnike že pridno nabiramo.

D. J., Prevalje.

Književni natečaj. Centrala za radniško vaspitanje v Beogradu je razpisala natečaj za tri gledališke komade z vsebino iz delavskega ali družabnega življenja. Obsegaj 1 do 2 dejanja. Jezik srbsko-hrvatski. Drama ali komedija. Rok 10. aprila. Nagrade 250, 500 in 1000 dinarjev. Torej tudi v Beogradu se giblje. To nas veseli in delo pozdravljamo. Želimo tudi polno uspeha.

DRAMATIKA.

Gogolj: *Ženitev.*

K uprizoritvama »Delavskega odra« dne 16. in 23. februarja 1930.

Pisati o kvaliteti kateregakoli Gogoljevega dela je odveč, dasi ni nikakor absolutno neobhodno brez vsakršnega pridržka priznati in priznavati, kar velja v splošnem za brezhibno dognano umetnino. O vsaki še tako splošno »priznani« umetnini ima na tisoče ljudi svoje mnenje, ki je marsikrat negativno, o še tako priznanih umetnikih imajo ljudje, o katerih ne moremo trditi, da bi bili bedasti ali da nimajo okusa, mnenje, ki docela nasprotuje splošnemu mnenju. Sploh je moči trditi, da je tudi to tako zvano »splošno mnenje« le mnenje posameznikov, ki ga je »splošnost« nekritično proglasila za svoje...

To bi se najbolje dokazalo baš pri Gogolju, mojstru satire, da je bil tako malo srečen in se je rodil na slovenskem ozemlju.

Kaj bi mu vse kritiki ne očitali. Rekli bi, da je slab satirik, da ne ve, kaj je bistvo satire... Satira vendar ne more biti dobra satira, če ni »glavni junak« etično neoporečna osebnost; če pa le-ta združuje z etično obremenjenostjo še bebavost in kretenstvo — tedaj je dramatik ustrelil preko cilja... Kakor da je etičnim in pametnim, intelektualno dozorelim osebnostim moči nositi satiro! Takšna stupidnost se more roditi res le v možganih slovenskega »kritika«! Nadalje bi mu očitali, da je trivialen!

To nedvomno ne bi izostalo! Kako bi šele bilo, če bi kakšen profesor začel brskati po katerikoli šolski knjigi o logiki! Naenkrat bi ugotovil, da so vsi ti junaki nelogični do skrajnosti... Itd... Itd....

Sreča zanj, da je bil Rus...

Saj so mu naposled tudi v Rusiji vse to očitali...

*

Kratka vsebina:

Trije akti.

Prvi akt: Dvorni svetnik Vertačnik (Podkolosin) se valja po otomani in preživlja dneve v lenuharenju in prijetnem dolgočasju ter sanjaranju. Kalinova (Tekla Ivanovna), ženitna posredovalka, poskuša pridobiti ga, da bi se oženil. Nepričakovano se pojavi Košenina (Kočka-

rov), ki se je Kalinovi že bil vjel na limanice, in iz Bog vé kakšnega razloga sili v Vertačnika, naj se oženi. Morebiti dela to iz gole lahkomiselnosti in neumnosti, morebiti bi rad oprtil tudi prijatelju »babo«, kakor jo je Kalinova njemu oprtila. Naposled je vseeno, zakaj — dejstvo je, da se Košenini naposled z velikim trudom posreči izveliči Vertačnika iz sobe in ga povesti k nevesti Olgici — trgovčevi hčerki.

Drugi akt: Pri Olgi se snidejo snubci: Jajčnik, eksekutor, Pikel (Ževakin), mornariški častnik v pokoju, profesor Orosel (v originalu: Anučkin, pehotni častnik v pokoju) in naposled Vertačnik ter njegov prijatelj Košenina in — seveda — ženitna posredovalka Kalinova ter tetka (Arina Pantolejmonova). Vsi po vrsti se predstavijo... Vsem nevesta silno ugaja. Prvemu zaradi premičnega in nepremičnega, ki si bo priženil, drugemu zaradi ljubkosti in lepote, tretjemu zaradi tega, ker zna francoski, četrtemu pa zato, ker jo drugi hvalijo... Košenina skuša Vertačniku dopovedati, da bi bila Olga zanj raj na zemlji. Slednjič mu to uspe in Vertačnik mu da svojo moško besedo, da jo bo vzel.

Tretji akt: Košenina ima vse nitke v svojih rokah. Z zvijačami in lažmi se mu posreči odpoditi vse snubce in »akapirati« nevesto za svojega prijatelja, dvornega svetnika Vertačnika, ki pa venomer cinca in se nikakor ne more odločiti, da bi se vpregel v zakonski jarem. Naposled Košenina vendarle prepriča prijatelja nekoliko z lepimi besedami, nekoliko naravnost s terorjem, da mu ne kaže drugega nego oženiti se. V eni uri bo poroka... Košenina pusti Vertačnika samega v sobi, nevesta se preoblači... Vertačnik se zopet — premisli... Vezati se za vse življenje? Ko bi mogel zbežati! Toda zdaj je nemogoče... Okrog in okrog so ljudje, ki čakajo ženina in neveste... Zakaj neki je okno v zidu... Ženin skoči skozi okno... Nevesta ga išče... Ko zve, kako sramotno jo je zapustil, se bridko zjoče... Tetka ozmerja Košenino, ki se mu nos neizmerno podaljša... Kalinova triumfira, češ: tako je, če se v ženitovanijske zadeve vtikajo »nestrokovnjaki«.

*

Režiser »Ženitve« je stvar nekoliko prilagodil današnjim in našim domačim razmeram. Ker je stvar še vedno močno aktualna in se v bistvu ni spremenila, je bilo potrebno tekst satire le semtertja za spoznanje spremeniti. »Modernizacija« je bila zmerna in ne pretirana, zato je brez škode za delo.

Delo je samo zato še vedno tako zelo privlačno, ker je v svojem bistvu močno aktualno. Če se bo človeštvo kdaj rešilo napak, ki tako težko obremenjajo njegov etični in intelektualni nivo, tedaj bo tudi to delo samo še spomenik, samo še dokument preteklosti, kakor so v praksi (nekoliko izjem, t. j. profesorjev in literarnih zgodovinarjev ter njihovih nekritičnih učencev-kritikov ne pomeni mnogo!) klasiki samo še dokument preteklosti, izjemši le nekatere iskre, ki so ohranile aktualnost, v kolikor so v zvezi z lastnostmi objektov, ki se do danes v bistvu niso izpremenili.

Prevod »Ženitve« je jezikovno in stilistično mizeren. Režiser je sicer semtertja kakšno napako sproti popravil, a kljub temu je ostalo še dovolj tega...

*

Dramo je zrežiral s. Petré. Držal se je verno načelnih navodil pisatelja samega... Poskušal je do skrajnosti izločiti karikiranje, kar mu je tudi močno uspelo, kajti — da govorim z Gogoljem samim — potrebno je ustvarjati tipe značajev, ki nas srečujejo, kakor da pred nas stopajo portretirani, nas povsod zasledujejo in napodijo vse karikirane junake modnih pisateljev v — beg... S čimer je poudaril, da ni moči ustvariti nobene karikature, ki bi mogla doseči realne karikature resničnega življenja. Tudi ta izjava nam dokazuje, kako depasirana in brez-zmisljna je bila trditev nekega slovenskega kritika, ki je napisal, da Gogolj strelja namenoma — preko cilja... Gogolj ne strelja preko cilja, marveč ima tisti slovenski kritik slabe oči; zavoljo tega ima očala... Ima pa tudi slaba očala, zakaj drugače bi videl, da Gogolj vsekdar zadene baš v center — cilja!

Petré je imel mnogo priložnosti videti, kako so ga polomili mnogoteri režiserji, ki so poskušali popravljati Gogolja in reči moram, da uspeh ni izostal. Res je: malo manj hrupnega smeha, malo manj cirkusa, zato pa mnogo, mnogo — tihega, pristranskega, diskretnega smehljavanja in marsikrat smeha, ki se je začudeno prestrašil pred solzo, ki se je neznan od kje prikradla (n. pr.: Piki-Ževakin se čudi, da mora že pri devetnajsti nevesti oditi praznih rok!). Glavna linija režije se more označiti s strogo stvarnostjo, ki jo je Petré poskušal do skrajnih podrobnosti

sti potencirati. Dobre lastnosti, ki jih je očitoval kot Nehljudov-igralca in režiser svoje lastne vloge, je pokazal tudi kot režiser »Ženitve«. S podstavno zamisljivo režije se povsem strinjam. Poudarjam pa, da — iz razumljivih razlogov: zaradi premajhnega števila vaj, majhne igralske rutine in tehnike igralcev, preskopo odmerjenega časa — realiziranje zamisli ni bilo povsem brezhibno. Vendar in kljub vsemu pa smemo trditi, da je Petréu uspelo dati predstavo, ki je pokazala približno enako višino vseh nastopajočih. Kolikor so dopuščale razmere in talentiranost posameznih igralcev, je bila predstava brez tistih neizbežnih vrhov in dolin, na katere smo navajeni pri vseh naših režijah. Mogoče bomo našli v Petréu režiserja harmonične režije, kar bo posebno dobro prišlo pri režiji kolektivističnih del. Že pri oceni »Vstajenja« sem naglašal, kako silno važno je vpoštevati še tako »neznatno« vlogo, kajti gre za celoto, ne za posameznike, ki bi se naj dvigali nad ostale.

Hvalevredno je tudi Petrétovo prizadevanje za pravilno in enotno izgovorjavo. Res je: ni mu uspelo vselej izbrisati vseh premočno v krvi ukoreninjenih akcentov posameznih dialektov, a v splošnem je tudi tukaj dosegel rezultat, ki je prekosil moje pričakovanje.

Tempo režije je edino, kar moram grajati... Včasih drvenje, včasih pa pojemanje sape... Tudi v tempu se očituje sistem in utripanje živega življenja.

Naj spregovorim nekoliko besed o posameznih vlogah.

Vertačnik je bil odličan, pri reprizi se je malce razrogovil, kar mu je bilo v škodo. Sicer je čudno in zmešano duševno stanje Vertačnikovo s tolikšnimi majhnimi in le rahlo niansiranimi malenkostnimi pretreslaji — skoraj nemogoče stvarno in do podrobnosti izcizelirano podati. To bi zahtevalo mnogo intenzivnega študija, mnogo časa in res le igralca, ki bi se mesece in mesece ukvarjal samo s to vlogo... Dasi vsega tega igralci »Delavskega odra« nimajo na razpolago, moram ugotoviti, da je ta vloga v velikih obrisih bila skoraj idealno oblikovana. Vsekakor beleži Vertačnik nasproti Baklašovu in Ustinovu v »Vstajenju« odločen napredek. Posebno moram poudariti sceno s šopkom (14. prizor III. akta). Bil je naravnost virtuozen, čeprav ni vloge niti malo karikiral.

Olga je vlogo neveste podala zadovoljivo. Nedvomno je bila — če se primerja z Vertačnikom — bolj skrbno in marljiveje izklesana, toda mnogo manj samostojna. Na Olgi je bila močno vidna roka kiparja-režiserja. Na nekaterih mestih (jok na koncu III. akta) je bila premalo

prepričevalna, dasi ji zunanje ni moči oporekati skoraj brezhibnega oblikovanja vloge. Pozornost vzbuja njen siguren nastop. Nepravilno izgovarjanje polsamoglasnika r nekoliko moti njeno drugače čisto in melodiozno pobarvano izgovorjavo. Kakor slišim, nas bo mala Olga zapustila... Škoda za ljubko in vsem tako simpatično igralko, ki bi se mogla v skrbnih rokah razviti v igralko izrednih kvalitet.

Kalinova (ženitna posredovalka) je bila malo prerogovilasta, podala pa je nekatere momente bravurozno (imitiranje Jajčniku!). Pokazala je nekoliko napredka, če se primerja tej vlogi njena vloga Rdeče v »Vstajenju«. Režiser bi bil moral krotiti njeno nekoliko preživahno gestikulacijo z glavo, rokami in semtertja z vsem telesom. Vse to gre najbrž na rovaš režiserjev, ki so bili nesposobni in so marsikaterega igralca pokvarili. S skrbnim in vztrajnim delom bo skrben in sposoben režiser te nedvomno samo malenkostne hibe z lahkoto odpravil. Pri stojijo ji pa bolj demonske vloge. Včasih bi morala biti bolj ljubezniva, dasi — osladno ljubezniva. Tudi to gre deloma na rovaš režije.

Tetka (Pantolejmonovna) je nekoliko čemerno, materialistično navdahnjeno in skrbno »mamico« stvarno odigrala. Opazil pa sem nekoliko nesigurnosti v pravilnosti izgovarjanja.

Strežnica Dunjaška je svojo vlogo manj zadovoljivo odigrala, dasi si je — to je bilo očitno — režiser prizadeval tudi to vlogo spraviti v kolikor toliko popoln okvir uprizoritve. Isto morem reči tudi o slugi Štefanu. Vendar je le-ta bil znatno boljši, dasi med moškimi vlogami najmanj zadovoljiv. Pri reprizi je bil znatno, znatno boljši, nego pri premieri, kar svedoči, da ni igralec brez talenta. Ostale moške vloge: eksekutor, profesor in mornariški častnik so bile vzorno odigrane. Poleg izrecno in znatno talentiranih igralcev samih se je opazala močna roka režiserjeva. Prav posebej moram omeniti Pikla, ki je v nekaterih momentih vstvaril res pravi Gogoljski tip... Najbližji in najpopolnejši temu tipu je bil, ko je z žalostjo in bolestjo v duši sprejel devetnajstič košarico... Prepričan sem, da bi se ta kratek prizor dal še potencilirati.

Košenina (advokat v »Vstajenju«) je prekosil v vsakem pogledu moje pričakovanje. Že poslednjič sem poudaril njegove odlične igralske kvalitete, grajal pa sem njegovo nepojmljivo brezbržno govorjenje, kar je pri tej uprizoritvi odpadlo. Napredoval je v govorjenju za sto odstotkov.

Pokazal je celo, da obvlada preciznost in tehnično popolnost izgovorjave bolje nego vsi drugi... Morda sem mu delal poslednjič krivico in je bila kriva na videz brezbržnega govorjenja napačna predstava blaziranosti.

Kot posebno uspešno odigrano sceno omenjam prizor, ko snubci skozi priprta vrata (zavese) poskušajo dohnati čare še nepoznane neveste.

Dobro in pravilno je bil zamišljen prizor smeha med Košenino in Piklom, ni pa bil popolnoma dognan, marveč, rekel bi, skoraj fragmentaren. Učinek, ki bi nikakor ne smel izostati, je vsaj deloma izostal. Baš ta prizor je bil tipičen primer prizora, ki se še le študira.

Vsekakor so izvršili vsi sodelujoči svojo dolžnost, nekateri celo več, nego samo dolžnost.

Predstava ni bila diletantska. Mogla bi se z majhnim trudom znatno spopolniti in kosati z marsikatero uprizoritvijo — poklicnih igralcev.

Maske so bile boljše, nego pri »Vstajenju«. Nekoliko preostro karikirana je bila pri premieri maska Štefana in Kalinove. Kostumi deloma moderni. Razsvetljava primerna.

Inscenacija preprosta brez umetniških pretenzij. Računati je pač treba s sredstvi... Prijetna za oko.

Prijetno je bilo tudi, da so bili odmor kratki.

Ta predstava ne zaostaja niti za »Krizo«, niti za »Vstajenjem« in »Delavski oder« jo more mirno šteti za najmanj tako dobro in uspešno, kakor sta bili prejšnji. Smelo morem trditi, da v nekem pogledu celo prekaša obe prejšnji.

Kolikor je to dejstvo razveseljivo, toliko je žalostno, da se naše ročno delavstvo ne zaveda, koliko truda, požrtvovanja, ljubezni darujejo njegove sodružice in sodrugi delu za njegovo kulturo, za zgradbo njegove, res njegove kulture — ki pa jo delavstvo v praksi odklanja, kajti drugače bi morala nabito polna dvorana govoriti, da delavstvo razume trud in ljubezen svojih mladih in idealnih sodrugov...

Tako pa:

Pri premieri smo videli malo delavcev... Po večini: profesorji, visokošolci, umetnjakarji vseh branž in pa intelektualni poklici sploh... Pri reprizi: sramotno nizko število posetnikov-delavcev! V predmestnih gostilnah pa ob istem času polnijo žepe svojih najhujših sovražnikov — delavci, delavci, ki zapravljajo svoje telesno in duševno zdravje...

Ali mora biti res naše delavstvo vedno le tepeno... res le »hlapci, za hlapce rojeni i. za hlapce vzgojeni...« (Can- kar)?

Neki mariborski sodrug se ni mogel dovolj načuditi praznini dvorane. Rekel je: Pri nas v Mariboru bi bila dvorana natlačeno polna...

Sodrug, člani »Delavskega odra« pa naj ne obupujejo, marveč naj se zavedajo, da je treba krizo prebroditi...

Potem, le potem bo »Delavski oder« nadomestil propadajoči meščanski teater. A. C.

Hrastnik II. — Dramatični odsek »Svobode« II. v Hrastniku obstoja že od leta 1923. Ustanovni člani so bili ss. Korimšek, Kosmus, Gačnik V. in Gačnik H.

prepiri ter razne osebne domišljavosti, ki so celo povzročali razdor v odseku. Tekočo sezijo 1929-30 so postavili na oder težavne igre, to je: »Tekma«, »Lokalna železnica«, »Navadni človek«, »Zdravnikov strežnik« itd. Dvorana vedno nabito polna, tako, da so morali nekateri izostati. Za te prireditve se je rabilo mnogo truda, akoravno ni zadosti izvežbanih moči. Najbolj pa nas ovira pomanjkanje prostora pri steklarni. Žalibog je v takšnem industrijskem kraju premalo številno kulturno organiziranih. Najbolj požrtvovalni so Zagorjani, ki so se priselili semkaj: F. Bauer, T. Laneger, T. Kraus, T. Kastelic in pa tukaj bivajoči I. Roncinger,

Dramatični odsek »Svobode« Hrastnik II.

in sodružica Matilda Brodner ter še nekateri. Omenjeni sodrugji so prav agilno delovali, posebno priznanje pa pripada sodrugu Korimšek, ki je neštetokrat prihajal iz Trbovelj peš in vodil režijo. — Uprizorilo se je dokaj lepih iger, kakor »Na dan sodbe«, »Hlapci«, »Mrak«, »Mati«, »Dolina Sentflorjanska«, »Stari greh«, »Ploha« itd. Vsaka uprizoritev je rodila moralni kakor tudi gmotni uspeh in delavska mladina je pričela prav pridno pristopati v kulturno organizacijo in se porazdelila pozneje še v delavski športni in pevski odsek. Kulturno gibanje »Svobode II.« je že bilo prav živahno z vsemi odseki, toda pripomniti je, da žal tudi dnevi dolgega spanja so se pojavljali in

M. Laznik, E. Blazi itd. Režiral je Karl Puffler, ki je absolviral Šestovo dramatično šolo.

Gostovanje delavskega odra »Svobode« v Starem trgu pri Rakeku. — 16. marca je Delavski oder »Svobode« iz Ljubljane uprizoril v Starem trgu pri Rakeku Gogoljevo »Ženitev«. Dvorana je bila nabito polna. Ljubljance so tamošnji »Svobodaši« prav pristrčno pogostili. Isti dan se je vršil strokovni shod lesnih delavcev. Lep primer sodelovanja kulturne in strokovne organizacije!

»Ženski list« in »Delavski oder«. — »Ženski list« prinaša v svoji 3. številki z dne 1. marca t. l. beležko o Delavskem odru. V tej notici vprašuje nepodpisana

avtorica, ko ugotavlja, kaj je vse Delavski oder že uprizoril: »Zakaj se ne stremi za uprizoritvami kolektivnih dram? Zakaj se izbira malomeščanske komedije?« Ne vemo, če je dopisnica kaj mislila, ko je to pisala. Povemo ji le to-le: Ako se kaj kritizira, se navadno tudi kaj predlaga. In zato prosimo, da nam dopisnica predloži listo kolektivnih dram in *ž njo še policijsko dovoljenje za uprizoritev*. Naš Oder se ne uči za cenzuro. Dovolj skušnje smo imeli s Tollerjevimi »Rušilci strojev« in Lu Märtenovimi »Rudarji«. Kadar se izreče taka sodba kot v »Ženskem listu«, je treba dobro premi-

sliti, kaj se reče. Taka odklanjanja a priori lahko mnogo, mnogo škodujejo. Saj je »Ženitev« prav dobra karikatura malomeščanstva. Kaj hočete še drastičnejšega? In ste že pozabili, kaj je bilo s »Krizo« in to leta 1928? Uredništvo »Ženskega lista« naj malo pazi na dopisnice. — on—

»**Grob neznanega vojaka**« je uprizoril 22. marca v dvorani »Delavske zbornice« Delavski oder »Svobode«. V igri sta nastopali samo dve osebi: Bratko Kreft in Severjeva. Igrala sta odlično in zasluženno prejela v pohvalo šopek cvetja. Delav. oder pripravlja sedaj uprizoritev Gorkega drame »Na dnu«.

PEVSKA PODZVEZA.

Pevski odsek »Svoboda« v Mariboru je sprejel na svojem občnem zboru sledečo resolucijo:

Pevski odsek se izjavlja za popolno organizacijsko enotnost v okviru kulturne zveze »Svobode« ter odklanja vsako stremljenje po samostojnosti pevskih zborov, ker vidi v takem prizadevanju le zmoten in celokupnemu delavskemu kulturnemu pokretu škodljiv separatizem.

Istočasno pa tudi ugotavlja, da manjka pevskim zborom »Svobode« strokovnega vodstva, kar ima za posledico, da delujejo zbori brez enotnih načrtov in se često zgubljajo radi pomanjkanja prave orientacije.

Centralni odbor v svoji sedanji sestavi ne more skrbeti za specijelno vod-

stvo pevskih zborov. Zato smatramo za nujno potrebo, da se v okviru zveze »Svobode« osnuje delavska pevska podzveza »Svoboda«, ki naj vso svojo skrb posveča pevski vzgoji svojih članov in delavskega stanu sploh. Tako naj bi izvajala kritiko nad zborovsko literaturo, skrbela za lastno proletarsko zborovsko založbo, pridobivala komponiste za delavsko pesem, organizirala skupne prireditve itd.

Zato pozivamo vse pevske zore »Svobode«, da podajo k tej resoluciji svoja mnenja, centralnemu odboru pa predlagamo, da se čimprej loti osnovanja pevske podzveze »Svobode«. — Centrala pripominja k temu, da je za to, vendar v Ljubljani začasno ni sposobnih članov, da bi vodili to podzvezo. Kaj, če bi bil sedež podzveze v Mariboru?

DELAVSKI SPORT.

Iz delavskega sportnega gibanja v Jugoslaviji.

Ljubljana: 2. III. 1930: Svoboda : Hermes 5 : 2 (5 : 0). Svoboda je svojo prvo javno tekmo v pomladi odigrala z velikim uspehom. Viden je bil celozimski

trening in moštvo je hotelo pokazati, da se je na spomladansko prvenstvo pripravilo ter igralo z elanom in požrtvovalnostjo. Sicer je v drugi polovici popustilo, ali kljub vsemu je uspeh lep. En gol proti Svobodi je avtogol. — 8. III.: Grazer Sportklub (Graz) : Svoboda 6 : 1

(4 : 0). Temu graškemu moštvu, napram kateremu je komaj Primorje igralo nedolžno, pa Svobodaši niso bili kos. Igrali so zelo požrtvovalno, ali zlasti v prvi polovici ni bilo skupne igre. Vsak posameznik je hotel doseči uspehe za moštvo. V drugi polovici, ko je padel po Milosavljeviću časten gol za Svobodo, je bila igra boljša. Precej zasluge na tako visokem porazu Svobode ima tudi pristranski sodnik.

Trbovlje: 2. III.: Amater I. : Svoboda jun. (Lj.) 1 : 1 (trening-tekma).

Celje: 2. III.: Olimp : Atletiki 1 : 1 (1 : 1). — SK Celje : Olimp 3 : 1 (1 : 1). SK Olimp, ki je igral isto popoldne dvojno tekmo, svežemu SK Celje ni bil kos, dasi tudi ta poraz ni sramotoen. — 9. III.: SK Celje : SK Olimp 4 : 1 (1 : 1); SK Olimp rez. : SK Celje rez. 7 : 2. — 16.: SK Atletiki : SK Olimp 3 : 2 (2 : 2); SK Atletiki rez. : SK Olimp rez. 6 : 1 (4 : 1). — 16. II.: Hermes (Lj.) : SK Olimp 8 : 2 (4 : 0).

Maribor: 16. III.: SK Železničar : SK Svoboda 5 : 2 (3 : 2). Prva tekma Svobodašev nam daje upanje na boljše uspehe kot lani. Želimo jih mnogo!

Zagreb: 9. II.: Ferazija : Pekarski 3 : 1; Atena : Poštari 4 : 0; Zagreb : Tipografija 3 : 0. — 16. II.: Grafičar : Slavija 4 : 1. — 23. II.: Gradanski : Železničar 7 : 1 (2 : 1). — 9. III.: Viktorija : Železničar 2 : 0 (1 : 0); Grafika : Croatia 1 : 0 (1 : 0); Marsonija (Slavon. Brod) : Jedinstvo 3 : 3.

Osijek: 16. II.: Slavija : Železničar 10 : 1 (6 : 0).

Split: 16. III.: Hajduk : Železničar (Zgb.) 2 : 1 (1 : 1).

Novi Sad: 16. II.: Jugoslavija (Beograd) : Radnički 4 : 1 (2 : 0). — 23. II.: Obilić (Beograd) : Radnički 2 : 1 (1 : 0).

Vel. Bečkerek: 23. II.: Radnički : Švebiše 4 : 2 (2 : 1). — 2. III.: Radnički : Vojvodina 2 : 0 (0 : 0); Borac : Jedinstvo 5 : 1 (2 : 0). — 9. III.: Obilić (Beograd) : Radnički 4 : 0 (2 : 0).

Sremska Mitrovica: 9. III.: Gradanski : Železničar (Beograd) 5 : 4 (3 : 1).

Sarajevo: 9. III.: Slavija : Željezničari 6 : 0 (3 : 0). — 23. III.: Hajduk : Željezničari 6 : 3.

Drvar: 9. III.: RNSK Borac (Drvar) : RSK Petrovac (Bos. Petrovac) 2 : 1 (0 : 0).

Zemun: 2. III.: Grafičar (Beograd) : Šparta 3 : 2 (3 : 1).

Beograd: 2. III.: Uskok : Borac 3 : 1 (2 : 1). — 9. III.: Soko : Grafičar 2 : 0 (1 : 0); Soko rez. : Grafičar rez. 6 : 1 (4 : 1); Soko jun. : Grafičar jun. 2 : 1 (1 : 1); Gvoždar : Vardar 6 : 1 (4 : 0).

Niš: Železnič. : Sindelić 3 : 1 (1 : 0); Gradanski : Železničar 3 : 0 (1 : 0); Gradanski rez. : Železničar rez. 1 : 1.

Kragujevac: Radnički : Slavija 1 : 0.

*

Občni zbor SK Svobode v Mariboru, ki se je vršil v nedeljo 16. febr. 1930 v Ljudskem domu v Mariboru, je pokazal žalostno sliko nezavednosti tamošnjih delavskih nogometašev. Od njih je bil navzoč le predsednik poleg treh lahkoatletov, predsednika mariborske »Svobode« in gosta s. Jakoba Kovača iz Ljubljane. Predsednik kluba s. Ladislav Šinkovic je poročal o žalostnih razmerah v klubu, katerega člani ne poznajo discipline niti članskih dolžnosti. Zato je tudi brez gmotnih sredstev. Predlaga, naj se okrepi klub s pristopom delavskih lahkoatletov in odbor je bil tudi temu primereno sestavljen. Od nogometašev so bili izvoljeni v odbor ss. L. Šinkovic, Ivan Mernik, Vivod H. in St. Vidovič ml., od lahkoatletov pa ss. Ivan Rottmann st., St. Vidovič st. in Petejan Bruno. Navzoči so obljubili napraviti za klub vse, da se ga dvigne iz sedanjega mrtvila in apatije. S. Kovač iz Ljubljane je v zaključnem govoru pokazal pota, po katerih naj klub hodi. Najpreje naj izpopolni nogometno moštvo, člani naj pripravijo do tega, da bodo plačevali brezpogojno vsaj članarino, ožive naj lahko atletiko, za kar bodo dobili vse potrebno iz Ljubljane. Navzoči so to obljubili. — Mariborsko SK Svobodo pozivljamo še enkrat, naj gleda, da ustvari v Mariboru močan delavski športni klub, kar je mogoče. Delavske, športa željne mladine ne manjka. Ako z nogometom ne gre, pa kaj drugega!

Delavsko kolesarsko društvo in »Svoboda«. — Delavsko kolesarsko društvo s sedežem v Mariboru je poslalo »Svobodi« pismo sledeče vsebine:

— V zadnjem listu »Svobode« smo čitali potek Vašega izrednega občnega zbora, na katerem ste nas pošteno okrtali in oprali, čeravno nismo tako umazani, za kakršne ste nas imeli.

S tem ste naredili precej reklame za kolesarski šport. Večina debate in sklepanja se je uporabilo proti osrednjemu društvu kolesarjev, s katerim ima »Svoboda« več škode, kakor koristi. To nam pa ne ugaja posebno, da bi komu škodovali, posebno pa še ne kakšnemu delavskemu pokretu, ker smo vendar vsi revne delavske pare, ali proletarici.

Da zveza »Svoboda« ni prišla na svoj račun, kakor je upala, ko je sprejela naše društvo za člana, ne moremo mi nič zato. Kolikor je bilo v naši moči, smo storili. Da pa naši člani niso vsi naročili

lista »Svobode«, ni naša centrala kriva, ker je dosti članov, ki so že bili člani »Svobode« in drugič pa nimamo 700 članov, temveč manj. Ne vemo, kdo Vam je sporočil to število.

Mi sami smo imeli v preteklem letu v centrali dosti neprilik; umrl nam je nenadoma naš blagajnik, zbolel nam je tajnik, skajšljale so se nekatere podružnice vsled nepoštenega ravnanja nekaterih funkcionarjev itd. in vse to ovira normalno delovanje vsakega društva.

Radi naročanja lista naše podružnice tudi niso vse na mestu in tako se ves pokret ovira, ki ga že tako razmere ovirajo na vseh koncih in krajih. Moramo biti zadovoljni, da še životarimo v tej neznojni revščini.

Če bi vse tako šlo pri vseh društvih, kakor bi moralo iti, potlej bi bilo lahko delo na vse kraje in strani, ali žal, da ne gre tako gladko, ker je še nezavednost in mlajnost v večini in moramo biti zadovoljni, kakor gre z upanjem na boljše čase.

Zakaj ste nas hoteli izključiti in v tem smislu pravila predglačiti, ne moremo razumeti; svojo dolžnost kot član Vaše zveze bomo vendar storili, če pa česa manjka, potem pa bi nas opomnili. Tudi smo pisali, ali ostali smo brez tozadavnega odgovora, kljub temu smo imeli težave s tajnikom, ki je povsod duša društva, radi česar se dopisovanje tudi ni v redu vršilo.

Ni nam po volji, da sedaj Vaše podružnice zahtevajo nekako samostojnost in se opirajo na naše društvo. Mi vendar nismo dobili samostojnosti od Vaše zveze oz. centrale, ampak smo kot samostojno že čez 30 let obstoječe društvo pristopili kot član k »Svobodni«, da smo s tem pokazali solidarnost z Vašimi kulturnimi društvi.

Vaše podružnice torej niso upravičene zahtevati od Vaše centrale kakšno avtonomijo, sklicevaje se na kolesarsko društvo.

Saj imamo mi tudi takšne podružnice, ki nam presedajo in delajo zgago. To je vsepovsod, kjer obstojajo zveze in centrale, da vedno kdo rovati in kuje kakšne posebne načrte v škodo skupnosti. Torej mirno in hladno kri radi kolesarjev; če smo povzročili škodo, jo bomo tudi prostovoljno po možnosti popravili, saj se da vse pogovoriti in priti v sporazum.

Dne 23. marca 1930 ob 9. uri ima naše kol. društvo svoj redni občni zbor v gostilni pri »Zlatem konju« v Vetrinjski ulici z običajnim dnevnim redom.

Prosimo Vas, da objavite občni zbor v listu »Svoboda« ter da pošljete delegata, katerega poverite z Vašimi pritožbami in event. izpeljivimi predlogi.

Želeli bi tudi, da objavite v listu vsebino našega odgovora, kolikor se Vam zdi primerno, da nas med članstvom opravičite. Nekateri naši športniki se zelo hudujejo radi tega, mi pa kot odbor imamo bolj obdelano kožo in se nas puščice ne primejo tako lahko.

Toliko v znanje in ravnanje.

S solidarnim pozdravom!

Predsednik: **L. Košuta** s. r. Za tajnika: **Bučar Alojz** s. r. Blagajnik: **Magdič** s. r.

Rade volje objavljamo to pismo, na katero smo kolesarjem že posebej odgovorili. Iz tega pisma posnemamo, da bodo v bodoče redni stiki med »Svobodo« in kolesarji. — Centrala.

*

Zimsko-športna Olimpijada SASI-ja.

Nedavno je bil tajnik II. Delavske Olimpijade v Mürrzuschlagu in se je oficijelno razgovarjal z županom in podžupanom Mürrzuschlaga, da izprosi podporo mestne občine Mürrzuschlaga za II. Delavske Olimpijado. Župan Prebost in podžupan Färber sta izjavila, da zagotavlja občina Mürrzuschlag največjo možno podporo za zimsko športno Olimpijado, ki se bo vršila l. 1931 v Mürrzuschlagu. Zvečer istega dne je imel tajnik II. Delavske Olimpijade razgovore s športniki in strankinimi organizacijami, da organizira potrebne odseke za zimsko športno Olimpijado. Mürrzuschlaško prebivalstvo ne pričakuje le v socialno demokratičnih krogih, nego tudi v splošnem z napetostjo zimske Olimpijade delavskih športnikov. 28. decembra se je vršila v Mürrzuschlagu velika zaupniška konferenca mürrzuschlaškega delavstva, kjer se je poročalo o Olimpijadi.

Nov nogometaški film. Zveza delavskih nogometašev Avstrije (»Vafo«) je priredila učni film »Delavski nogomet« za uporabo. Dasi je to le začetno delo, ga moremo smatrati posrečenim. Trak razpada v devet skupin in kaže končno, v zvezi z Olimpijado, celo vrsto dobrih slik Dunaja. Pri prvem predavanju na Dunaju, 9. februarja 1930, v kinu »Weltspiegel-Kino« sta imela dr. Deutsch in Riedel (Nemčija) pojasnjujoče govore in je film dobro uspel.

Hranilnica za Dunaj. Angleški delavski kolesarji so ustanovili novo potno hranilnico za dunajsko Olimpijado 1931. Njih vodja Deveney je izjavil, da bo imel tekočo zimo zopet predavanja o mednarodnem delavskem športnem gibanju. Dohodki teh predavanj bodo pripadli skladu za Dunaj. Poleg tega bo s temi predavanji izvršenega obilo vzgojnega dela pri mladih delavskih kolesarjih.

Organizacija poročevalstva v Zvezi DTJČ. Gibanje Delavskih telovadnih enot v Češkoslovaški ima 11 lastnih listov, med temi pet centralnih (za člane, za vaditelje, za vzgojitelje, za naraščaj, za mladino) in 6 vestnikov o posameznih okrožjih. Skupno izhajajo ti listi v nakladi 60.000 izvodov ene številke. List za mladino »Zlatá brána« spada med najboljše te vrste sploh. Razen tega izdaja Zveza že tri leta redno »Časopisni informator« v češkem in nemškem jeziku, zadnji za poročila inozemskemu časopisu. Torej ta tisk predstavlja že sam mogočen in pomemben sestavni del delavskega socialno demokratičnega novinarstva.

Lahka atletika v Zvezi DTJČ. Lahko-atletičnih odsekov je delovalo l. 1928 v celoti 143, hazenskih 210 (za 32 več kot l. 1927) in 27 odsekov wolleyballa. V lahki atletiki je bilo prirejenih 246 tekmovalj, v hazeni 3456 tekem in v wolleyballu 191.

400 društev diskvalificiranih. Zapadno-nemška športna zveza za nogomet in lahko atletiko je objavila koncem l. 1929 imena 823 društev, ki niso plačala v tem letu niti pare članskega prispevka. Povodom tega je ta zveza morala diskvalificirati 400 društev radi neizpolnjevanja temeljnih dolžnosti.

379 društev je morala izključiti Delavska telov. in športna zveza v Nemčiji radi razkolnega komunističnega delovanja. Mesto njih je bilo pa takoj ustanovljenih 298 novih društev, tako da je današnje stanje le za 81 društev manjše kot l. 1928. Zveza šteje skupno 6811 društev.

Nikakih daril ali nagrad v delavskem športu. Vodstvo nemške Delavske kolesarske in motociklistične zveze »Solidaritát« naznanja, da je v svojih vrstah prepovedala, razpisavati nagrade ali jih pa deliti po izvršenih tekmah. Dovoljene so le diplome.

Kolesarski zlet članov Nemške delavske kolesarske in motociklistične zveze »Solidaritát« se bo vršil od 25. do 27. julija t. l. v Dresdenu. »Solidaritát« ima 320.000 članov.

Mednarodni delavski nogomet. Nogometni odsek Nemške delavske športne zveze je sklenil za l. 1930 sledeče mednarodne reprezentančne delavske tekme: Nemčija—Češkoslovaška 4.—6. julija t.l.; Nemčija—Litva 31. julija do 3. avgusta; Nemčija—Belgija 14.—17. avgusta; Nemčija—Finska 24. avgusta; Nemčija—Avstrija 3. maja; Nemčija—Anglija 3.—10. avgusta.

Vesela vest — 423 človeških življenj rešenih. Člani Delavske vodno-reševalne službe v Nemčiji (A. W. R. D.) so po do 23. dec. m. l. Delavski telovadni in šport-

ni zvezi v Leipzigu došlih poročilih v letu 1929 uspešno rešili 423 ljudi od smrti po utopitvi. Pri nadaljnjih 24 reševalnih poizkusih se poizkusi za oživitvijo kljub pritegnjeni zdravniški pomoči niso posrečili. Razen tega je potegnilo moštvo A. W. R. D. na suho še pet trupel. Ako pomislimo, pod kako težkimi prilikami se navadno vrše reševalna dela, ako si predstavljamo, da morajo reševalci stavljeni v smrtno nevarnost pri tem svoje lastno življenje, da ohranijo pri življenju druge ljudi, potem se moremo le veseliti dela, ki ga je storila Delavska vodno-reševalna služba.

Tudi v Angliji se ustanavlja delavska športna zveza. Po naznanilu v »Daily Herald« se je vršila 20. februarja t. l. v Londonu športna konferenca angleške Delavske stranke pod predsedstvom prometnega ministra Morrisona. V Londonu obstoja že tri leta delavska športna organizacija, ki goji nogomet in cricket. Namerava se osnovati preko londonskih meja za celo Anglijo enotno veliko delavsko športno organizacijo.

Mednarodne nogometne tekme. V Antwerpnu se vrši 31. maja in 1. junija t. l. štiridržavna nogometna tekma med Belgijo, Avstrijo, Češkoslovaško (Ustje) in Nemčijo. Prireditve se vrši v okvirju velike razstave pod nazivom: 100 let Belgije!

Mednarodne telovadne tekme na orodju priredi v dneh 7. do 9. junija 1930 v Antwerpnu severnobelgijska delavska telovadna župa.

Društvo »Prijatelji delavskega športa« v Belgiji. V Bruslju je bilo ustanovljeno društvo »Prijatelji delavskega športa«, ki si je stavilo nalogo materijelno in idejno podpirati razvoj delavskega športa. Od državne oblasti so zahtevali, da to društvo prizna kot občekoristno ustanovo s tem, da ga tudi država s svoje strani podpira. Ta pomoč bi obstojala v prvi vrsti v tem, da ščiti interese tega društva in da propagira njegove ideje s pomočjo posebnih objav in člankov v listih. Prvi praktičen korak tega društva je film I. delavske olimpijade v Frankfurtu ob Meni v letu 1925. Ta film se imenuje »Nova velesila«. Belgijski sodrugi upajo, da bo to društvo mnogo doprineslo k razvoju športa vobče.

Delavski hokej na ledu na Letskem. Potovanje moštve nemške Delavske telovadne in športne zveze na Letsko je v toliko pomembno, ker znači prve mednarodne tekme v hokejju na ledu in rokometu med nemško Delavsko telovadno in športno zvezo in letsko Delavsko športno in obrambno zvezo. Hokej na ledu Letske proti Nemčiji je končal 1 : 0, Rige proti Königsbergu pa 3 : 0.

PO SVETU.

Znamenje časa. V 34. številki največjega slovenskega dnevnika v Ameriki »Prosvete« v Chicagi z dne 10. febr. 1930 je bila priobčena po Vincentu Zgoniku iz Clevelanda poslana pesem, z nazivom »Pesem osvete«. Pesem je morala »Prosveta« najbrž priobčiti, ker jo je poslal član SNPJ, ali kljub temu je — znamenje časa. Obsega do 100 verzov in je polna besa nad Italijani. Zaključek, ki je najznačilnejši, je sledeč:

»Bratje na plan! Pravica na dan!
 Že v členkih rožlja zarjavela veriga
 in jugoslovanski se sili napenja;
 a narod teptani iz robstva se dviga,
 prežet in ožarjen po solncu vstajenja!
 Od luke tržaške, otoka Kvarnera,
 zaslužnjene Reke do bajne Postojne
 že glas pritajeni osvete gre bojne
 in v temelju maje — rimljanska ban-
 dera...

A tam od iztoka, kjer vije se Sava,
 kjer z Moravo Drina pritoke nabira,
 v pest jugoslovansko se stiska sekira,
 ki skrhalo bode jo tujčeva glava...
 Tak bo naš pohod in naša krivica
 bo v nebovpijoča na veke oprana;
 za naša po solzah izgloodana lica,
 za laško divjaško skrunitev — Balkana..

Socijalistična radiopropaganda v Belgiji. Razen uradnih radiooddajnih postaj obstoja v Belgiji mnogo radioklubov, ki delajo s kratkimi valovi. Ta organizacija »Belgijska mreža« je pod reakcionarnim vplivom. Obstoja pa tudi nekaj socijalističnih radioklubov in ena socijalistična oddajna postaja v Liege-ju. Strankarski sodrug v flamskem jezikovnem področju so osnovali poleg tega veliko organizacijo, ki prireja po radiju tedenske koncerte in predavanja. — Belgijska delavska stranka je posvetila pozornost vprašanju, kako bi se moglo to novo sredstvo propagande največjega štila koristno uporabiti za delavsko gibanje in kako bi se moglo zavreti reakcionarni vpliv radija. Bruseljski strankin list »Le Peuple« objavlja proglas strankinim članom, da naj pristopijo k socijalističnim radioklubom, ki že obstojajo, in tam kjer jih še ni, naj jih čimprej ustanove. »Le Peuple« bo začel prinašati posebno rubriko za radio.

Razširjenje Socijalistične vzgojne Internacionale. Socijalistični vzgojni Internacionali so doslej pridružene: Avstrija, Češkoslovaška (Nemci), Danska, Letska, Nemčija in Poljska. Minulo leto so pristopile na novo Švica in Ogrska. Pristop Ogrske je bil posledica trodnevnega ob-

iska ogrskih Prijateljev otrok na Dunaju. Tako se razvijajo mogočne sile svetovnega proletarijata.

Delavsko vseučilišče je začelo izdati svoj list. Seattel Labor Kollegij (Seattelsko delavsko vseučilišče) v Seattlu, Wash. (Amerika) je začel izdati svoj list, mesečnik »The Vanguard«. Urejuje ga Carl Brannin, ki je obenem tudi poročevalec strokovnega tiska. List pravi, da bo zagovarjal in podpiral sledeči program:

1. Organiziranje neorganiziranih delavcev in amalgamacija strokovnih zvez v departmentne industrijske zveze.

2. Neodvisno politično stranko delavcev in farmerjev.

3. Petdnevni delavnik, višje mezde, starostno in brezposelno zavarovanje ter zakon glede odškodnin.

4. Priznanje sovjetske vlade.

5. Mednarodno delavsko solidarnost ter boj proti militarizmu in imperializmu.

6. Bojevni strokovni pokret proti trgovskemu.

7. Ljudsko lastništvo javnih naprav, državnih in mestnih.

8. Podpiral in širil bo napredno delavsko izobrazbo.

Vodja gibanja »Kinderfreunde« Max Winter šestdesetletnik. Sredi januarja t. l. je praznoval Max Winter, urednik dunajske »Arbeiter-Zeitung« in vodja gibanja »Kinderfreunde« (Prijatelji otrok), svojo šestdesetletnico. Winter je že od devetdesetih let min. stol. urednik »Arbeiter-Zeitung« in se je odlikoval zlasti kot prikazalec socijalnih razmer. Imel je tekom svojega življenja celo vrsto važnih funkcij v delavskem gibanju. Od l. 1911 do 1918 je bil poslanec dunajskega drž. zbora, po prevratu občinski svetovalec in podžupan dunajski in sedaj zvezni svetnik. Svojo največjo delavnost pa je razvijal v zadnjih letih v državni vezi »Kinderfreundov«, katere načelnik je.

Slavnosti delavske mladine v Pragi. Za junij tekočega leta je pripravila Zveza DTJČ v Prago velike in lepe slavnosti, ki naj bodo slika dela in moči celokupne mladine, ki je združena v gibanju enot. Danes ni takorekoč niti enote, ni šolarja, šolarice ali naraščajnika, ki bi ne vedel o slavnosti in se na nje ne pripraviljal. Želja vsakogar je, da se jih udeleži. Mnogokrat pa zadeva udeležba na denarne težkoče. Zato je treba pravočasno začeti z varčevanjem. Najlepša rešitev tega

ČITAJTE „DELAVSKO POLITIKO“

NAROČA SE
M A R I B O R
POŠTNI PREDAL 22

vprašanja je, nalagati vsak teden denar, ki ga je možno pogrešiti, naravnost v hranilni sklad DTJ. — Največji del aktivnih udeležencev slavnosti bo tvorila mladina (deca) Delavskih telovadnih enot. Zato je bil datum določen tako, da pojde lahko deca na nje tedaj, ko še ne odide večinoma z mest na počitnice. Glavna dneva sta 28. in 29. junij. V četrtek, dne 26. junija bo otvorjena razstava življenja in dela mladine v DTJ. V petek 27. junija ob 7. uri zvečer bo otvoritvena akademija naraščaja in skautov. V soboto 28. junija dop. se vrše tekme naraščajnikov, naraščajnic in skautov, skupščina naraščajniških samouprav, popoldne skušnje za skupne vaje dece, naraščaja in skautov, otvoritev vzornega skautskega taborišča, zvečer plavalne tekme naraščaja. V nedeljo 29. junija dopoldne slavnostni sprevod na Staromestské namésti, kjer se bo vršil tabor mladine. Po njegovem zaključku se vrši slavnostna obljuba mladine misli DTJ in socializmu, popoldne pa javni nastop vseh odsekov. V ponedeljek 30. junija bo za one, ki še ostanejo v Pragi, razgledovanje Prage in romanje k grobovom zaslužnih delavcev DTJ in socialno demokratične stranke.

Listnica uredništva.

5. številka »Svobode« bo izšla prve dni po 1. maju.

Radi objave »Priř. Prirode« v zadnji številki »Svobode«, da bodo člani »Priř. Prirode« prejeli list za 12 Din mesečno, nas je centrala »Svobode« naprosila, da objavimo sledeče: Člani »Svobode« odračunavajo po 3 Din mesečno in iz več krajev je prišel protest, da bi člani drugih kulturnih društev prejeli list po 1 Din. Centrala »Svobode« je sklenila z ozirom na to, da predlaga konzorcij »Svobode«, da mora vsak nečlan plačati za list po 3 Din na mesec, ker je to itak zelo nizka naročnina. Konzorcij lista je ta predlog sprejel. »Priř. Prirode« bodo gotovo radi prispevali tudi po 3 Din.

Tiskovni sklad.

Podružnica »Svoboda« Celje (nabral s. France Guzej) Din 87.50; podružnica Splošne Delav. Zveze v Rogaški Slatini Din 100.—; skupaj Din 187.50. — Hvala lepa! Zbirajte za tiskovni sklad!

Vi

še vedno niste poslali zadnjč priložene dopisnice na upravo v Maribor po

„DELAVSKO POLITIKO“!

Gotovo še niste uničili karte. Poiščite jo in pošljite jo takoj na naslov

MARIBOR, POŠTNI PREDAL 22.

Predno karto oddate, vprašajte svojega tovariša, če se misli tudi on naročiti na

„DELAVSKO POLITIKO“!

Mesec dni jo dobite brezplačno na poskušnjo!

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

Ljubljana, Miklošičeva cesta 16. Telefon šte. 31-33

najstarejša
v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih, kakor tudi muzikalij za
petje, klavir in druge instrumente. Knjige in časopise,
v zalogi se ne nahajajoče, dobavlja iz
inozemstva v najkrajšem
času.

Delavskim knjižnicam nudi pri večjem naročilu znaten popust.

Razmnoževalne aparate: **Original Opalograph**, naj-
boljši razmnoževalec posebno za note, risbe i. t. d.
Jamčim za brezhibno delovanje.

Pisarniške potrebščine, strojepisni, oglejni, indigo, sesalni
papir. Zvitki za računske stroje in blagajne.

Pisalni stroji: **Stoewer veliki in srednji, Under-
wood**. Rabljeni, dobroohranjeni stroji.

Lastna špeciialna popravljalnica za pisalne, računske in
šivalne stroje!

Točna postrežba! Cene nizke! Cenike brezplačno!

LUD. BARAGA - LJUBLJANA

Šelenburgova ulica 6. Telefon šte. 2980.

Splošno kreditno društvo

r. z. z o. z.

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 13

sprejema hranilne vloge od 1 Din naprej
in obrestuje najugodnejše.

V načelstvu in nadzorstvu zgolj zastopniki
strokovnih in gospodarskih organizacij.

Zadružna založba

v Ljubljani

Miklošičeva cesta 13

priporoča svojo bogato za-
logo knjig, zlasti: Železno
peto, Golgota, Povesti L.
Kuharja, Idejne predhodnike
socializma, Karl Marx, V
Ameriko, O zgodovini del.
gibanja na Slovenskem.

Knjigoveznica

Ljudske tiskarne

veže knjige, brošu-
re, koledarje itd.
po najnižji ceni.

Zadružna banka

v Ljubljani, Miklošičeva c. 13

se priporoča za vse
denarne posle (devize,
valute) za vsa denarna
nakazila v tujino, za
naložbe gotovine, za
nakup in prodajo vred-
nostnih papirjev, srečk
— — itd. itd. — —

Najboljši in najcenejši slovenski mesečnik je delavska kulturna revija

„SVOBODA“

Letna naročnina stane komaj Din 36,—, letno izide 12 števkil z obse-
gom po približno 32 strani in z najraznovrstnejšo zanimivo vsebino.

Tekmujte v nabiranju naročnikov!

Slovenska Narodna Podporna Jednota

največja slovenska gospodarska in dobrodelna zadruga v

Severni Ameriki.

*Najboljša zavarovalnica za življenje, za bolezni, po-
škodbe itd. — Posluje v Zedinjenih državah, Kanadi
in Mehiki. — Ima približno 63.000 članov v obeh oddel-
kih in blizu 650 podružnic po raznih krajih Amerike.*

■ *Premoženje nad 4,000.000 dolarjev.* ■

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

Glavni urad S.N.P.J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill